

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Matea Birovljević

**USPOREDNA ANALIZA KREDITIRANJA U REPUBLICI
HRVATSKOJ I EUROPSKOJ UNIJI**

Diplomski rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij (*Financijski menadžment*)

Matea Birovljević

**USPOREDNA ANALIZA KREDITIRANJA U REPUBLICI
HRVATSKOJ I EUROPSKOJ UNIJI**

Diplomski rad

Kolegij: Financijsko posredništvo

JMBAG: 0336013506

e-mail: mbirovljevic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Dubravka Pekanov

Komentor: dr. sc. Ana Zrnić

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study (*Financial management*)

Matea Birovljević

**COMPARATIVE ANALYSIS OF CREDIT LOANS IN
REPUBLIC OF CROATIA AND EUROPEAN UNION**

Graduate paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Matea Birovljević

JMBAG: 0336013506

OIB: 60835950804

e-mail za kontakt: mbirovljevic@efos.hr

Naziv studija: Sveučilišni diplomski studij

Naslov rada: Usporedna analiza kreditiranja u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof. dr. sc. Dubravka Pekanov

U Osijeku, 31. kolovoz 2022. godine

Potpis _____

Usporedna analiza kreditiranja u republici hrvatskoj i europskoj uniji

SAŽETAK

U ovome diplomskom radu u teorijskom dijelu objasnila se važnost koju banke imaju kao financijske institucije na tržištu, njihovu djelatnost i poslove koje obavljaju. U ovome radu detaljno su se objasnili pojmovi koji su vezani za kredite poput kreditnog rizika, valutne klauzule, vrste kamatnih stopa na kredite, analize kreditiranja, uvjeti kreditiranja itd.. U radu se u sklopu teorijskoga dijela govorilo i o bankarskom sustavu u Republici Hrvatskoj odnosno koje su značajke bankarskog sustava te koju ulogu Hrvatska narodna banka ima. U istraživačkom dijelu rada grafički je prikazano kretanje kamatnih stopa u razdoblje od 2012. do 2022. godine u RH i Eurozoni na primjeru tri vrste kredita. Glavni dio rada obuhvaća analizu ponude i uvjeta kreditiranja u bankama koje posluju u RH, a to su Privredna banka Zagreb, Zagrebačka banka te usporedbom iste ponude kredita u OTP banci Mađarska i Erste banka Austrija. Kada je riječ o analizi kredita u odabranim bankama zaključeno je kako banke u RH nude gotovo jednaku ponudu kredita te imaju gotovo iste uvjete kreditiranja, dok je ponuda kredita u Erste banci Austrija i OTP banci Mađarska veća u odnosu na banke u RH. Provedenom analizom utvrđeno je kako Privredna banka Zagreb, Zagrebačka banka i Erste banka nude povoljnije uvjete kreditiranja u odnosu na OTP banku Mađarska koja se pokazala kao banka koja ima nepovoljnije uvjete kreditiranja.

Ključne riječi: kredit, banka, kamatna stopa, uvjeti kreditiranja

Comparative analysis of credit loans in Republic of Croatia and European union

ABSTRACT

In this thesis in the theoretical part was explained the importance of banks as financial institutions in the market, their activities and the tasks they perform. This work explained in detail the terms related to loans such as credit risk, currency clause, types of interest rates on loans, lending analysis, lending conditions, etc. As part of the theoretical part, the banking system in the Republic of Croatia was discussed, what are the features of the banking system and what role the Croatian National Bank has. The research part of the paper graphically shows the movement of interest rates in the period 2012 to 2022 in the Republic of Croatia and the Eurozone on the example of three types of loans. The main part of the paper includes an analysis of the offer and conditions of lending in banks operating in the Republic of Croatia, namely Privredna banka Zagreb, Zagreb bank and a comparison of the same offer of loans in OTP bank Hungary and Erste bank Austria. When it comes to the analysis of loans in selected banks, it was concluded that banks in the Republic of Croatia offer almost the same loan offer and have almost the same lending conditions, while the loan offer in Erste Bank Austria and OTP Bank Hungary is bigger than in Croatian banks. The analysis showed that Privredna banka Zagreb, Zagrebačka banka and Erste bank offer more favorable lending conditions compared to OTP bank Hungary, which proved to be a bank with more unfavorable lending conditions.

Key words: credit, bank, interest rate, terms of loaning

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijska podloga i prethodna istraživanja.....	3
2. 1. Pojmovno određenje banke	3
2. 1. 1. Pojam banke	3
2. 1. 2. Povijesni razvoj banke	4
2. 1. 3. Bankarski poslovi	5
2. 2. Pojmovno definiranje kredita	7
2. 2. 1. Pojam kredit	8
2. 2. 2. Vrste kredita	9
2. 2. 3. Kreditni rizik	11
2. 2. 4. Valutna klauzula	12
2. 2. 5. Odrednice i vrste kamatnih stopa	14
2. 3. Analiza kreditiranja	16
2. 3. 1. Uvjeti za odobravanje kredita.....	16
2. 3. 2. Analiza kreditne sposobnosti.....	18
2. 3. 3. Instrumenti osiguranja kredita.....	20
2. 4. Bankarski sustav u RH.....	22
2. 4. 1. Značajke bankarskog sustava u RH.....	22
2. 4. 2. Vrste banaka u RH.....	24
2. 4. 3. Uloga Hrvatske narodne banke	25
2. 4. 4. Uloga Europske središnje banke (ESB) i Europskog sustava središnjih banaka (ESSB).....	27
3. Metodologija rada.....	29
4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja.....	30
4. 1. Kretanje kamatnih stopa na kredite u RH od 2012. do 2022.	30
4. 2. Kretanje kamatnih stopa na kredite u Eurozoni od 2012. do 2022.....	33

4. 3. Analiza kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb.....	35
4. 3. 1. Ponuda kredita u Privrednoj banci Zagreb.....	36
4. 3. 2. Uvjeti kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb.....	37
4. 4. Analiza kreditiranja u Zagrebačkoj banci	39
4. 4. 1. Ponuda kredita u Zagrebačkoj banci.....	40
4. 4. 2. Uvjeti kreditiranja u Zagrebačkoj banci.....	41
4. 5. Analiza kreditiranja u OTP banci Mađarska	43
4. 5. 1. Ponuda kredita u OTP banci.....	43
4. 5. 2. Uvjeti kreditiranja u OTP banci	44
4. 6. Analiza kreditiranja u Erste banci Austrija	45
4. 6. 1. Ponuda kredita u Erste banci	46
4. 6. 2. Uvjeti kreditiranja u Erste banci	46
4. 7. Usporedna analiza kreditiranja u odabranim hrvatskim i bankama EU	48
5. Rasprava	53
6. Zaključak	57
Literatura.....	59
Popis tablica.....	67
Popis grafova	67

1. Uvod

Na financijskim tržištima postoje brojne financijske institucije, a jedna od važnijih institucija su banke koje predstavljaju depozitne-kreditne institucije. Banke u svome poslovanju nude različite proizvode i usluge, međutim, veliku važnost pridonose kreditima, a razlog je što krediti za banke predstavljaju najvažniji izvor ostvarivanja profita na temelju kamata koje zaračunavaju na kredite. Krediti predstavljaju važan aspekt fizičkim i pravnim osobama. Fizičkim osobama omogućena je kupovina raznih materijalnih stvari na temelju primljenih kredita, dok je kod pravnih osoba, tj. poduzeća omogućeno pokretanje i razvoj poslovanja. Bankarsko poslovanje obuhvaćeno je brojnim zakonima države u kojoj se poslovanje odvija, ali i međunarodnim zakonima i regulativama. Također, kreditnim poslovanjem ono obuhvaća provođenje različitih analiza, metoda i tehnika pri procjeni klijenata, shodno tome upravljanje raznim rizicima, ali i posljedično vođenje računa o razini adekvatnosti kapitala i rezervi koje banke moraju imati na temelju Odluke o adekvatnosti kapitala banaka koje je Hrvatska narodna banka propisala.

Fokus istraživanja u ovom diplomskom radu stavljen je na proučavanje banaka i kredita. Shodno tomu, predmet istraživanja su ponuda kredita i uvjeti kreditiranja.

Slijedom navedenog, postavljeni su sljedeći ciljevi rada:

- pojasniti pojmove vezane za bankarsko poslovanje i pojmove vezane za kredite koja uključuje kamatne stope, analize kreditiranja, uvjeti kreditiranja itd.
- prikazati kretanje kamatnih stopa na kredite u razdoblju od 2012. do 2022. godine na tri vrste kredita
- prikazati i usporediti ponudu kredita i uvjete kreditiranja u odabranim bankama RH i EU

Postavljenim ciljevima sukladno su postavljene hipoteze koje će na koncu rada biti prihvaćene, odnosno odbačene, a hipoteze su:

H1: Kamatne stope na kredite veće su u RH u odnosu na EU

H2: Ponuda kredita veća je u odabranim bankama EU nego u odabranim bankama RH

H3: Realiziranje kredita isplativije je u bankama EU nego u odabranim bankama RH

Strukturu ovog rada čini šest poglavlja. Prvo poglavlje je Uvod u kojem je opisan cilj i struktura rada. Drugo poglavlje predstavlja Teorijska podloga i prethodna istraživanja u kojem se

objašnjavaju pojmovi najvažniji za ovaj rad poput kredita, kamatnih stopa, analize kreditne sposobnosti, bankarski sustav, itd. U trećem poglavlju, Metodologiji rada, objašnjavaju se korišteni podaci i metode koje su korištene tijekom pisanja ovog diplomskog rada. Četvrto poglavlje je Opis istraživanja i rezultati istraživanja u kojem je prikazano kretanje kamatnih stopa na kredite u desetogodišnjem razdoblju te analiza ponude kredita i uvjeta kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb, Zagrebačkoj banci, OTP banci Mađarska i Erste banci Austrija. Nakon toga, slijedi poglavlje Rasprava u kojem su izneseni rezultati istraživanja te Zaključak u kojem je sintetizirano sve napisano u ovome radu . Na kraju ovoga rada nalazi se korištena literatura i popis tablica i grafikona.

2. Teorijska podloga i prethodna istraživanja

U okviru ovog poglavlja prikazan je teorijski pregled koji obuhvaća pojmovno određenje banaka, kredita te svih pojmova vezanih uz njih. Također, o bankama, objašnjenju njihovog povijesnog razvoja, funkcija, bankarskih poslova te bankarskog sustava u RH. U poglavlju krediti razrađene su vrste kredita, kreditni rizik, valutna klauzula te odrednice i vrste kamatnih stopa. Poglavljem analiza kreditiranja uvodno i općenito objašnjeni su uvjeti kreditiranja, analiza kreditne sposobnosti i instrumenti osiguranja.

2.1. Pojmovno određenje banke

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2022) banka je financijska institucija kojoj je glavna djelatnost posredovanje u novčanim i kreditnim poslovima. Poslovanje uključuje primanje novčanih sredstava u obliku depozita te na temelju tih prikupljenih sredstava daljnje plasiranje u obliku kredita. Navedeno podrazumijeva bankovnu temeljnu djelatnost, odnosno funkciju prijenosa sredstava. Također, treba se navesti i vrlo važna funkcija koju posjeduje, a to je alokativna funkcija koja kao takva utječe na razvoj gospodarstva, dok su ostale funkcije banke : štedna, kreditna, funkcija likvidnosti, funkcija plaćanja, čuvanja kupovne moći i smanjivanja rizika te gospodarsko-politička funkcija. Nadalje, u sljedećim poglavljima detaljno je opisano što se pod pojmom banke podrazumijeva, povijesni razvoj banaka te koje sve poslove banke obavljaju.

2.1.1. Pojam banke

Prema Gregurek i Vidaković (2011) banke imaju depozitnu i kreditnu funkciju, a to predstavlja banku kao financijskog posrednika između onih koji imaju sredstva i onih kojima sredstva trebaju, tj. banke primaju sredstva i prenose ga u daljnjem poslovanju.

Srb i Matić (2003) govore o tome kako je osnovni prioritet svake banke ostvarivanje profita koje banke postižu na temelju naplate kamata, a ono predstavlja glavni cilj osnivanja banke. Kako bi banka mogla obavljati poslovanje mora biti likvidna, odnosno podmirivati sve svoje dospjele novčane obveze.

Gregurek i Vidaković navode (2011) kako banke u poslovanju s fizičkim ili pravnim osobama zasnivaju svoj odnos na temelju tzv. „bankarske tajne“. Bankarska tajna razvila se na temelju dobrih poslovnih običaja, ali također je propisana i na temelju Zakona o kreditnim institucijama. Ono što bankarska tajna podrazumijeva je to da su banke dužne čuvati i zaštititi povjerljive

podatke o štednim ulozima, ostalim depozitima, stanju i prometu po transakcijskim računima te sve podatke i činjenice koje posjeduje na temelju pružanja usluga klijentima.

U 20. stoljeću dogodio se izuzetan razvoj bankarskog sektora, a prema autorima LeRoy Miller i VanHoose (1997) dolazi do financijskih inovacija koje su dovele do širokog spektra dugovnih instrumenata i tržišta. Instrumenti su se internacionalizirali što je dovelo do promjena u kojima se banke suočavaju s povećanom konkurencijom i povećanim mogućnostima. Stoga banke danas moraju odlučiti hoće li ući u područja kao što su investicijska bankarstva i hoće li pružati usluge svojim komitentima besplatno ili im eksplicitno zaračunavati svaku uslugu.

2.1.2. Povijesni razvoj banke

Prvi oblici bankarstva prema autorima Srb i Matić (2003) pojavljuju se u Srednjoj Aziji u 35. stoljeću prije Krista. Ondje su zabilježeni podaci kako su svećenici obavljali poslove povezane s novcem u hramovima. Nadalje, bankarski poslovi se nastavljaju razvijati i u Babilonskom carstvu te u Grčkoj u 7. stoljeću prije Krista. Tijekom rimskog carstva pojavljuju se rimski bankari koji ostvaruju velika bogatstva. U Firenci se za vrijeme križarskih ratova izrađuju zlatne kovnice- florini i time se razvija bankarstvo dotadašnjeg vremena u kojima se osnivaju banke poput Banca di Genova (1320) i Casa di Sant Georgio (1401). U 17. stoljeću nastaju prve velike banke koje se počinju baviti kreditiranjem države i platnim prometom.

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2022) prve privatne banke pojavljuju se između 7. i 5. stoljeća prije Krista, dok se u Antičkoj Grčkoj započinju obavljati prvi bankarski poslovi. U srednjem vijeku se u sjevernoj Italiji pojavljuju mjenjači i bankari koji su primali novac i pohranjivali ga u priznanice. Priznanice su polagači mogli unovčiti kod poslovnih prijatelja tih bankara na drugim mjestima. Prva banka u Italiji osnovana je 1407. godine, dok je mjenica prvi put upotrijebljena u 13. stoljeću kao važno sredstvo poslovnog prometa i kreditiranja. Otkrićem Amerike započinje gospodarski uspon u Europi, a shodno tim događajem povećava se potreba za sve veće kredite i tako nastaje banknota. Prva posebna notna banka osnovana je u Engleskoj 1649. godine, dok se prva državna banka osniva u Švedskoj 1668. godine

Kada je riječ o Hrvatskoj, Srb i Matić (2003) navode kako su se bankarskim poslovima prvotno bavili svećenici, pojedinci i vlastela. Bankarsko poslovanje se u Hrvatskoj pojavljuje u 19. stoljeću gdje se 1846. godine utemeljuje. Prva hrvatska štedionica koja na temelju svog poslovanja postaje jedna od najznačajnijih banaka unutar i izvan Hrvatske.

Prema Srb i Matić (2003) u Hrvatskoj poslije 1. svjetskog rata posluje 178 banaka, gdje većina banaka u razdoblju od 1929. do 1932. godine, odnosno tijekom svjetske ekonomske krize propada ili doživljava spajanje s drugim bankama. U vrijeme Kraljevine Jugoslavije u Hrvatskoj su postojale tri vrste banaka, a to su bile privatne, državne i poludržavne. Privatne banke su imale sjedište u Zagrebu, dok je državnim i poludržavnim bankama sjedište bilo u Beogradu. Nadalje, razvoj bankarstva u Hrvatskoj veliku važnost zauzima Poštanska štedionica (Poštansko-čekovni zavod) osnovana u Zagrebu 1920. godine. U poštanskoj štedionici obavljali su se poslovi gotovinskog i bezgotovinskog platnog prometa, a veliku važnost joj se pridodaje u ono vrijeme jer je imala veliki broj dislociranih podružnica i službi pa je shodno tome imala veliku dostupnosti usluga koje su se pružale velikom broju korisnika. Za vrijeme Drugog svjetskog rata uvodi se državni model regulacije gdje se raspisuju dva javna zajma, a nakon Drugog svjetskog rata nad privatnim bankama počinje se provoditi likvidacija gdje se prelazi na administrativno-centralističko planiranje što je tada podrazumijevalo da bankarstvo postaje isključivo državno.

Prema Srb i Matić (2003) nakon Domovinskog rata bankarsko poslovanje bilježi tranziciju. Na početku su prevladavale poslovne banke koje su bile u vlasništvu poduzeća, a 90-ih godina počinju se pojavljivati i prve privatne banke. Banke koje su bile u vlasništvu poduzeća imale su izrazito neprofitabilno poslovanje što je podrazumijevalo zaduživanje kod središnje banke po povoljnim uvjetima. Također, velika zaduživanja van okvira koji omogućuje kvalitetno poslovanje dovelo je do insolventnosti velikog broja banaka radi provođenja loše poslovne politike. Odgovor na ovo loše stanje bankarskog sustava u Hrvatskoj nastoji se ublažiti provođenjem monetarne regulacije kako bih se posljedično pojačale kontrolne funkcije središnje banke i postavili stroži uvjeti poslovanja banaka.

2.1.3. Bankarski poslovi

Bankarske poslovi prema bilančno-analitičkom kriteriju razvrstavaju se na „*pasivne, aktivne, posredničke, vlastite i upravno-kontrolne poslove.*“ (Srb, Matić, 2003: 36)

Aktivni bankarski poslovi prema Perišin i Šokman (1997) predstavljaju poslove u kojima se banka pojavljuje kao vjerovnik te na osnovu tih poslova vrši naplaćivanje kamata. Aktivni

bankarski poslovi dijele se na dugoročne i kratkoročne, a u najvažnije kratkoročne poslove ubrajaju se: kontokorentni kredit, eskontni kredit, lombard, akceptni kredit, rambursni kredit.

Prema autorima Lešić i Gregurek (2014) banka odobravajući kratkoročne kredite stvara novu količinu novca kojom se povećava novčana masa. Kratkoročni krediti su povezani uz obrtna sredstva i novčani promet te im je svrha osigurati tekuću likvidnost proizvodnje i prometa. Dugoročni krediti su vezani za financiranje investicija te njihovim odobravanjem dolazi do preraspodjele sredstava koja ne utječu na trenutačnu razinu novčane mase. Razlog zašto se ne utječe na razinu novčane mase je što su sredstva prikupljena iz viškova koje štedište pohranjuju u banku.

U aktivne bankarske poslove prema Tomašević (2004) ubrajaju se: *“davanje kredita u tekućem računu, diskontni posao ili davanje kredita na temelju mjenica, rediskontni posao ili diskontovanje već od drugog zavoda diskontovanih mjenica, lombard raznih vrsta, akreditivi raznih vrsta, devizni poslovi, dugoročni krediti na temelju hipoteka, konzorcijalni i osnivački poslovi u industriji, trgovini i bankarstvu te osiguranje.”* (Tomašević, 2004: 212)

Pasivni bankarski poslovi sukladno Perišin i Šokman (1997) predstavljaju poslove u kojima banka ima ulogu dužnika, a na taj način prikuplja sredstva za svoj rad. Pasivni bankarski poslovi dijele se na kratkoročne i dugoročne poslove. Kratkoročni pasivni poslovi su depozitni poslovi u kojima se prikupljaju slobodna sredstva gospodarstva, pojedinaca i države, a u njih se ubrajaju: ulogi na štednju, novčani polozi i čekovni i žiro – depoziti, izdavanje certifikata o depozitu i blagajničkih zapisa, a mogu se ubrajati i specijalni poslovi kao što su reeskont i relombard. Nadalje, štedne uloge karakterizira stabilnost u normalno političko – ekonomskim prilikama. Novčani polozi su povremena polaganja novčanih suma, koje njihovi vlasnici redovito u kratkom roku povlače, dok čekovni i novčani depoziti predstavljaju sredstva gospodarskih organizacija i stanovništva koje svakodnevno pritječu u banke radi obavljanja tekućih plaćanja. Izdavanje certifikata o depozitu i blagajničkih zapisa prikupljaju se određena sredstva kojima se banke koriste u kreditne svrhe. Reeskont pripada u specijalne poslove, a ono predstavlja operacije koje se vrše između dvije banke u kojima je sredstvo mjenica, a relombard je posao sličan reeskontu, s razlikom jer predmet relombarda je drugi vrijednosni papir, a ne mjenica.

U dugoročne pasivne bankarske poslove ubrajaju se: *„emisija dionica i drugih vrijednosnih papira, novčani depoziti, dugoročni depoziti države, javnih ustanova i institucija, izdavanje*

obveznica, dugoročni krediti iz inozemstva, formiranje vlastitih fondova i akumuliranje dugoročnih sredstava poduzeća.“ (Srb, Matić, 2003: 37-38)

U pasivne bankarske poslove prema Tomaševiću (2004) ubrajaju se: *„izdavanje novčanica kod emisionih banaka u koliko postoji obveza i stvarna mogućnost zamjene novčanica za neku drugu vrstu definitivnog novca, primanje uložaka za štednju, primanje poslovnih depozita koji se drže kod banaka kao glavni ili sporedni dio blagajne poduzeća ili pojedinaca, izdavanje raznih obligacijski s kraćim odnosno dužim rokom i razni devizni poslovi.*“ (Tomašević, 2004: 212-213)

Prema autorima Srb i Matić (2003) posrednički bankarski poslovi, a nazivaju se još i neutralnim poslovima, su poslovi u kojima se banka pojavljuje kao posrednik. Banka za obavljene posao dobiva određenu naknadu ili proviziju, a posrednički bankarski poslovi zapravo su povezani s pasivnim i aktivnim bankarskim poslovima. Posrednički bankarski poslovi dijele se prema: *„posredovanju u platnom prometu, čuvanje i upravljanje vrijednostima – depo poslovi, kupovanje i posredovanje kod vrijednosnih papira, preuzimanje jamstva i posredovanje kod izdavanja vrijednosnih papira i otvaranje akreditiva i izdavanje vrijednosnih papira.*“ (Srb i Matić, 2003: 58)

Drugi autor, Tomašević (2004) u neutralne bankarske poslove ubraja: *„platni promet, inkaso, mjenjački poslovi, izdavanje kreditnih pisama, čuvanje efekata i dragocjenosti, uprava efekata i imanja, emisija efekata za tuđi račun i poslovi fiskalnog agenta te ostali komisioni poslovi.*“ (Tomašević, 2004: 213)

Sukladno Srb i Matić (2003) najčešći oblici vlastitih bankarskih poslova su arbitražni poslovi, a za njih je karakteristično da zapravo opterećuju bankarski sustav. Razlog opterećenosti je u tome što su to uglavnom poslovi koji nisu profitabilni, a oni prvenstveno uključuju osnivanje i sudjelovanje u dioničkim društvima. Ugovorno – kontrolni poslovi su poslovi kontrole i poslovi za potrebe uprave. Ova vrsta poslova se odnosi na poslove izvršenja državnog proračuna te su najčešće u funkciji središnje banke, ali ih mogu obavljati i poslovne banke, ali se one odnose na niže političke zajednice poput županija.

2.2. Pojmovno definiranje kredita

Općenito govoreći prema Hrvatskoj enciklopediji (2022) pojam kredit označava novčano dužničko - vjerovnički odnos između vjerovnika (obično banka) i dužnika. Vjerovnik kredita daje pravo na korištenja određenog iznosa novčanih sredstava dužniku na ugovoreno vrijeme i

uz ugovorene uvjete povrata tog pozajmljenog iznosa. Odobravanje kredita zasniva se na povjerenju prema dužniku, što obuhvaća ocjenu njegove kreditne sposobnosti i spremnosti vraćanja danog kredita u dogovorenom roku uz plaćanje određene naknade u obliku kamate. Prilikom odobravanja kredita vjerovnik (banka) mora imati određena kreditna osiguranja kao što su jamstva ili založno pravo na nekretninu kako bi u slučaju nepodmirenja kredita odnosno ne vraćanja kredita prema ugovorenom roku smanjio kreditni rizik.

2.2.1. Pojam kredit

Prema Nikolić i Pečarić (2012) kredit dolazi od latinske riječi „*credo*“ što znači vjerovati, što podrazumijeva da je kreditni posao između davatelja i primatelj kredita odnos koji je zasnovan na povjerenju. Primatelj kredita dobiva kredit od davatelja kredita u sadašnjosti, gdje davatelj kredita vjeruje u njegovo obećanje da će kredit vratiti do nekog ugovorenog trenutka u budućnosti. Osnovni pojmovi vezani za kredit uključuju glavnica koja predstavlja iznos odobrenog kredita. Glavnica je ono što primatelj kredita dobiva u sadašnjosti, a prilikom vraćanja kredita primatelj mora platiti određenu nadoknadu, a ona se naziva kamatom, dok se ona iskazuje u postotku od odobrene glavnice, što se naziva kamatnom stopom ili kamatnjakom. Dospijeće kredita je ugovoreni trenutak u kojem se kredit mora vratiti. Zaključno, glavnica, kamata, odnosno kamatna stopa i rok dospelja predstavljaju glavne odrednice svakog kredita. Nikolić i Pečarić (2012) definiraju da krediti imaju aktivnu ulogu u gospodarskom životu koja se očituje kroz sljedeće funkcije:

- mobilizatorska funkcija, ona označava prikupljanje novca od subjekata u kojima postoji suficit novčanih sredstava te plasiranje tih novčanih sredstava prema subjektima u kojima postoji deficit novčanih sredstava
- kada je riječ o procesu proizvodnje krediti osiguravaju pokretanje proizvodnje, kontinuitet proizvodnje te realizaciju proizvedenih dobra i usluga
- ubrzavanje i pojednostavljenje novčanog optjecaja što posljedično pridonosi povećanju gospodarske aktivnosti, a shodno tome i gospodarskom rastu
- na međunarodnom planu smanjivanje regionalnih razlika (zbog transfera novca iz razvijenih zemalja prema manje razvijenim zemljama), poticanje međunarodne suradnje.

2.2.2. Vrste kredita

Kod vrsta kredita postoji vrlo veliki broj različitih kredita u praksi, a oni su svrstani u određene kategorije prema različitim kriterijima. Nikolić i Pečarić (2012) razvrstavaju kredite po kategorijama, stoga postoji grupa kredita prema davateljima kredita i u njih se ubrajaju bankarski, konzorcijski, javni te privatni i međunarodni kredit, kao što postoji prema davateljima tako postoji i grupa kredita prema primateljima, a ona prema istim autorima uključuje industrijski, agrarni, trgovački, poduzetnički, komunalni i javni kredit. Nadalje, kategorija prema svrsi kredita obuhvaća proizvođački i potrošački kredit, dok prema roku dospijeca postoji kratkoročni, dugoročni i srednjoročni. Prema sigurnosti ili pokriću kredita razlikuje se otvoreni kredit, tj. kredit bez realnog pokrića i zatvoreni kredit, tj. kredit s realnim pokrićem. Postoji podjela prema predmetu kreditnog odnosa koja uključuje novčani i naturalni kredit. Novčani krediti su krediti koji u današnjoj praksi u potpunosti prevladavaju u njih se ubrajaju svi krediti koji se odobravaju u novcu poput kontokorentni kredit, eskontni kredit, stambeni kredit, hipotekarni kredit itd., dok naturalni krediti podrazumijevaju da se krediti odobravaju i vraćaju u robi, a oni više ni ne postoje. Zadnja podjela podrazumijeva kredite prema obliku, a u njih se ubrajaju isplatni i garantni. Isplatni i garantni krediti razlikuju se prema tome što se kod isplatnog kredita odobravaju novčana sredstva primatelju kredita, dok se kod garantnog kredita daje garancija davatelju da će primatelj uredno ispuniti svoju obvezu po kreditu. (Nikolić i Pečarić, 2012: 79)

Podjela kredita može biti po ekonomski sektorima, stoga ih Gregurek i Vidaković (2013) dijele na: kredite građanima, kredite poduzećima, kredite financijskim institucijama, kredite državi, kredite neprofitnim organizacijama i ostale kredite. Krediti za građane dijele se na: „*potrošački, nenamjenski krediti, krediti po kreditnim karticama, krediti po revolving karticama, minus po tekućem računu, stambeni kredit, krediti za automobil, hipotekarni krediti.*“ (Gregurek i Vidaković, 2013: 163) Krediti za poduzeća obuhvaćaju: „*nenamjenski krediti, namjenski krediti, krediti za repromaterijal, agro krediti, subvencionirani krediti, krediti kupcima, opći krediti, sindicirani krediti, krediti iz sredstava HBOR-a (Hrvatska banka za obnovu i razvoj) i krediti iz sredstava EU.*“ (Gregurek i Vidaković, 2013: 163)

Srb i Matić (2003) navode kako je u bankarskoj praksi najčešća podjela kredita prema roku dospijeca. Stoga će se u nastavku detaljnije objasniti upravo ova podjela. Govoreći o kratkoročnim kreditima Srb i Matić (2003) definiraju da su to krediti koji imaju rok dospijeca do godine dana, a njihovim odobravanjem banke stvaraju novi novac i s time povećavaju

novčanu masu. U ovu kategoriju ubrajaju se: eskontni, lombardni, kontokorenti, akceptni, rambursni i avalni kredit.

Prema Gregurek i Vidaković (2013) eskontni kredit je kredit u kojem je element osiguranja neko buduće potraživanje, a to je najčešće mjenica. Karakteristiku koja ova vrsta kredita ima je da banke omogućuju poduzećima da svoju nelikvidnu imovinu pretvori u likvidnu. Kontokorenti kredit se najčešće koriste radi upravljanja likvidnošću i plaćanja kada postoje nedostatna sredstva, a kod ovih kredita banka ostvaruje značajne prihode jer su kamate na kredite veće nego na ostale vrste kredita.

Prema Srb i Matić (2003) lombardni kredit ime je dobio po Lombardiji gdje je nastao, a ovu vrstu kredita odobravaju banke, ali i specijalizirane institucije. Kod ovih vrsta kredita zalog su realne pokretne stvari poput zlata, nakita, umjetničkih kolekcija, vrijednosnih papira itd., a tražitelj kredita ostaje vlasnik nad tim stvarima. U slučaju nemogućnosti vraćanja pozajmljenog iznosa vjerovnik prodaje založene stvari na licitaciji, a na temelju prodaje podmiruju se potraživanja dužnika. Ukoliko se prilikom licitacije prodaju založene stvari po većoj cijeni, nego što je odobreni kredit tada razlika u cijeni pripada dužniku.

„Akceptni kredit je kredit koji se temelji na akceptiranju mjenice od klijenta. Kod ovakvih kredita banka postaje dužikom s obzirom na to da se obvezuje isplatiti mjenicu.“ (Gregurek i Vidaković, 2013: 167). Nadalje, *„odobranjem akceptnoga kredita banka korisniku kredita ne doznačuje novčana sredstva u svoti na koju glasi kredit, nego preuzima na sebe obvezu isplate mjeničnog duga, ako izdavalac mjenice ne iskupi mjenicu o njezinu dospijeću.“* (Gregurek i Vidaković, 2013: 167)

Rambursni kredit prema autorima Srb i Matić (2003) je kredit kod kojeg temelj kredita predstavlja robni dokument, a to može biti teretnica, polica osiguranja, a vrlo je značajan u međunarodnim poslovnim odnosima. Banka ovu vrstu kredita odobrava uvozniku robe na temelju robnih dokumenata pa to zapravo predstavlja i akceptni kredit.

Nakon detaljnijeg pojašnjenja kratkoročnih oblika kredita, u nastavku su objašnjeni srednjoročni krediti. Prema Gregurek, i Vidaković (2011) srednjoročni kredit je kredit s rokom od dvije do pet godina, dok je donja granica strogo definirana, gornja je promjenljiva pa ona može dosezati do 10 godina. Srednjoročni krediti koriste se za financiranje manjih investicija ili potrošnih dobara i sl., a postoje dvije glavne skupine kredita, a to su namjenski krediti i nenamjenski krediti. Namjenski krediti su krediti, kao što i sama riječ govori, koji imaju unaprijed definiranu namjenu. Njihova se namijena strogo kontrolira od strane banke zbog

karakteristika nenamjenskih kredita poput nižih kamatnih stopa, duljih rokova otplate te viših iznosa kredita. Kod nenamjenskog kredita ne prati se namjena niti se kontrolira trošenje pozajmljenog iznosa. Za razliku od namjenskih kredita, nenamjenski krediti u potpunosti imaju obrnute karakteristike, tj. više kamatne stope, kraće rokove otplate te niže iznose kredita.

Zadnje što obuhvaćaju krediti po ročnosti su dugoročni krediti. Dugoročni krediti prema Gregurek i Vidaković (2013) su oni u kojima je rok dospijeca duži od pet godina, a služe za financiranje većih investicijskih projekata ili za potrebe kupovine imovine. Dugoročni krediti predstavljaju za banku najveći rizik, a razlog je vrijeme trajanja kredita jer postoji veća mogućnost nevraćanja kredita, nego kod kratkoročnog i srednjoročnog kreditiranja. Upravo radi toga, kamate na dugoročne kredite su veće, a elementi osiguranja su pojačani.

U dugoročne kredite pripadaju hipotekarni, investicijski i građevinski. Prema Gregurek i Vidaković (2013) hipotekarni krediti su krediti u kojima je element osiguranja dugotrajna imovina, kao što su: stambeni prostori, poslovni objekti i zemljišta, dok je većina hipotekarnih kredita do 70% vrijednosti imovine. Gregurek (2015) ističe kako investicijski kredit predstavlja vrstu kredita kojim se omogućuje da poduzeća ostvare svoje investicije, a ona podrazumijeva izvršavanje projekata ili poslovnog plana, kupnja, izgradnja ili uređenje objekata, nabava opreme, prijevoznih sredstava ili refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita odobrenih u drugim bankama utrošenih u investiciju. Građevinski krediti prema Gregurek i Vidaković (2011) su u uskoj svezi s hipotekarnim kreditima jer zalog predstavlja građevinski objekt u izgradnji, a nakon završetka izgradnje građevinski kredit postaje hipotekarni kredit.

2.2.3. Kreditni rizik

Prema Gregurek i Vidaković (2011) kreditni rizik predstavlja mogućnost gubitka koji nastaje iz nemogućnosti dužnika da otplati kredit ili ispuni svoje ugovorne obveze. Kreditni rizik utječe na prihode banaka jer u slučaju ne izvršenja obveza dužnika banke ostvaruju gubitke.

Kreditni rizik prema autoru Vidučić (2008) je specifična vrsta rizika koja nastaje pri investiranju financijskih sredstava. Ono što obuhvaća rizik je da na temelju ugovora o kreditu dužnik neće izvršiti svoju obvezu djelomično ili u cijelosti, što će izazvati da vjerovnik doživi određeni financijski gubitak.

Prema autorima Greuning i Brajović Bratanović (2006) postoje tri vrste kreditnog rizika: osobni ili potrošački rizik, korporativni ili rizik poduzeća i državni ili rizik zemlje. Kreditni rizik ovisi o kvaliteti kreditnog portfolija banke, a na njega utječu eksterni i interni faktori. Eksterni faktori

su primjerice državna regulativa, prirodne katastrofe, makroekonomski čimbenici poput inflacije, kamatne stope, bruto domaćeg proizvoda. Interni faktori su oni faktori na koje banka može utjecati kao što su primjerice odluke menadžmenta u vidu preuzimanja kreditnog rizika.

Prema autorima Greuning i Brajović Bratanović (2006) za upravljanje kreditnim rizikom banke koriste određene politike, a u njih pripadaju politike za upravljanje kreditnim rizikom, politike za ograničenje ili smanjenje kreditnog rizika, klasifikacija aktive i politika rezerviranja za kreditne rizike. Politika za upravljanje kreditnim rizikom je regulirana zakonom, a razlog takvih propisa je u tome što je u prošlosti stečaj banke najčešće bio prouzročen kreditnim rizikom. Provođi se tako da se u aktivnostima kreditiranja utvrđuju koji su rizici prisutni te koji rizici imaju mogućnost pojavljivanja. Druga politika za upravljanje kreditnim rizikom odnosi se na ograničenje ili smanjenje kreditnog rizika. Ova politika usmjerena je na ograničavanje banke pretjeranom izlaganju na velike dužnike ili skupine dužnika. Podrazumijeva da bankama nije dozvoljeno odobravati velike kredite čiji bi iznosi premašivali postotak kapitala i rezervi banke. Zbog toga većina zemalja uvodi ograničenje izloženosti prema klijentu između 10 i 25% kapitala iako u nekim zakonodavstvima ono može iznositi i do 30-40%.

Prema autorima Greuning i Brajović Bratanović (2006) treća politika je klasifikacija aktive, a ono predstavlja proces u kojemu se pojedinoj stavki aktive pripisuje kategorija rizika koja je određena vjerojatnošću da će dug biti podmiren. Banke samostalno određuju sustav klasifikacije, ali se pri tome pridržavaju standarda koje određuju nadzorne institucije. Osnovni naglasak ovih pravila jest na sposobnosti i nastojanju dužnika da otplati dug. Politika rezerviranja za kreditne rizike se odnosi na određivanje razine rezervi zbog mogućih gubitaka nastali zbog kreditnih rizika. Za određivanje odgovarajuće razine rezervi utječu čimbenici poput: kvaliteta kreditnih politika i procedura, prethodni podaci o gubicima zbog izloženosti kreditnim rizicima, prakse naplate spornih i sumnjivih potraživanja itd.

2.2.4. Valutna klauzula

Valutna klauzula prema Babiću (2015) predstavlja vrstu zaštitne klauzule koja se stavlja u ugovore zbog zaštite vrijednosti novčanoga potraživanja od promjena vrijednosti valute u kojoj je ugovorena obveza izražena. Valutnom klauzulom se dakle eliminira valutni rizik kako bi se spriječio gubitak koji bi se u protivnom mogao pojaviti zbog promjene vrijednosti valute koja je u ugovoru. Ono što valutna klauzula podrazumijeva je da se obveza koja je u određenoj valuti, koja se smatra manje stabilnom, veže za tečaj neke druge valute koja se smatra više stabilnom.

Prema Akrap i Rodin (2015) valutna klauzula, također omogućava zaštitu vjerovnika u slučajevima da se vrijednost novca ne promijeni u trenutku stvaranja novčane obveze i u razdoblju kada tu obvezu treba isplatiti. Prema istim autorima ono što se provodi je to da se eliminira valutni rizik tako što se novčana obveza povezuje za neku od stabilnih valuta.

Prema Akrap i Rodin (2015) valutna klauzula uvodi se u hrvatski pravni sustav 1994. godine. Razlog uspostavljanja bila je prilagodba gospodarskoj situaciji u drugim zemljama te je ona kao takva postala uobičajena u praksi prilikom sklapanja ugovor o zakupu, kreditu, leasingu i slično, a ugovorena cijena izračunava se na temelju tečaja kune u odnosu na određenu stranu valutu.

Babić (2015) smatra da je kuna vrlo stabilna valuta te da je valutna klauzula prilikom ugovaranja kredita u Hrvatskoj nepotrebna. Smatra da sve kredite koji su s valutnom klauzulom treba konvertirati u kune, a ono kao takvo treba biti interes dužnika, a ne banaka. Razlog zašto ono nije primaran interes banaka je u tome što bih banka mogla ostvariti značajne gubitke zbog mogućih budućih aprecijacija valute uz koju su krediti vezani. Isto tako, Babić, navodi da narušavanje stabilnosti financijskog sustava prilikom konverzije kredita u kune nema temelja jer je ono provedeno i kada je Hrvatska prelazila s jugoslavenskih dinara na kune.

Prema Zakonu o kreditnim institucijama, kreditna institucija dužna je primijeniti srednji tečaj Hrvatske narodne banke odgovarajuće valute u odnosu na kunu koji važi na dan transakcije. (Zakon o kreditnim institucijama; NN 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20; članak 302.)

Prilikom ugovaranja kredita s valutnom klauzulom koja je vezana uz neku stranu valutu iznos odobrenoga kredita nominiran je u stranoj valuti, ali se sva plaćanja po takvom kreditu obavljaju u domaćoj valuti. Također, obveza dužnika može se povećavati, ako se poveća vrijednost strane valute (u kojoj je nominiran kredit) u odnosu na domaću valutu. U situacijama kada dolazi do smanjenja vrijednosti strane valute u odnosu na vrijednost domaće valute, tada se obveza dužnika smanjuje. (HNB, 2022)

Prema Cvitanović i Širanović (2021) Hrvatsku 2023. godine očekuje uvođenje eura kao službene valute, a tada će nestati potreba za korištenjem valutne klauzule koja je do sada prisutna u više od 90 % ukupnih deviznih kredita. Ono što će uslijediti 1. siječnja 2023. godine je to da će se kunski krediti s valutnom klauzulom u eurima preračunavati u eure. Kod kredita koji imaju utvrđenu fiksnu kamatnu stopu, ona kao takva ostaje nepromijenjena, dok kod

kredita s promjenjivom kamatnom stopom promjene ugovora o kreditu snosit će banke, a te promjene ne smiju narušiti financijski položaj dužnika.

2.2.5. Odrednice i vrste kamatnih stopa

Prema Dekoviću (2015) kamatne stope na kredite sastavljene su od promjenjivog i fiksnog dijela. Promjenjivi ili varijabilni dio kamatne stope na kredite je ugovoreni parametar, ili više njih, čija je promjena neovisna o volji ugovornih strana. Fiksni dio kamatne stope je određeni ugovoreni broj postotnih poena, koji se ne mijenja tijekom korištenja, odnosno tijekom otplate kredita.

Prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju fiksne kamatne stope označavaju da su banka i klijent dogovorili kamatne stope prilikom sklapanja ugovora o kreditu koja će biti jednaka za cijelo vrijeme trajanja ugovora o kreditu ili nekoliko kamatnih stopa za određena razdoblja koristeći se isključivo fiksnim postotkom. (Zakon o potrošačkom kreditiranju; NN 75/09, 112/12, 143/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/6; Članak 2.)

Prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju promjenjiva kamatna stopa je kamatna stopa koja predstavlja zbroj ugovorenih parametara i fiksne marže banke koja ne smije rasti tijekom otplate kredita i koja se mora ugovoriti zajedno s parametrom. Kod promjenjivih kamatnih stopa, ako su primijenjene, banka je dužna (Zakon o potrošačkom kreditiranju; NN 75/09, 112/12, 143/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/6; Članak 11a):

- definirati parametar koji prati u kontekstu donošenja odluke o korekciji promjenjive kamatne stope, a koji je jasan i poznat potrošačima
- kvalitativno i kvantitativno razraditi uzročno- posljedične veze kretanja parametara
- odrediti u kojim se razdobljima razmatra donošenje odluke o korekciji visine kamatne stope

Prema Ercegu i Dekoviću (2020) visina kamatnih stopa određuje se odlukom o kamatama pojedine kreditne institucije. Promjene kamatnih stopa ovise o tržišnim okolnostima u kojima banke pribavljaju izvore financiranja na domaćem i inozemnom tržištu, kreditnom riziku države, regulatornom trošku poslovanja banaka koji utječe na izvore sredstava banaka, kao i na prihode iz njenih kreditnih plasmana.

Prema Dekoviću (2015) kod promjenjivih kamatnih stopa parametar koji se koristi za korekciju promjenjive kamatne stope može biti jedna od sljedećih varijabli: EURIBOR, LIBOR,

Nacionalna referentna kamatna stopa, prinos na trezorske zapise Ministarstva financija ili prosječna kamatna stopa na depozite građana u odnosnoj valuti. Promjena kamatne stope u jednom referentnom razdoblju ne može biti veća, odnosno kod smanjenja manja od promjene navedenog korektivnog parametra izraženo u postotnim bodovima. Nadalje, referentne kamatne stope su „jedinstvene, javno objavljena kamatne stope za pojedine valute i rokove, utvrđene na međunarodnom ili hrvatskom (međubankovnom) tržištu novca, a uključuju: EURIBOR, CHF LIBOR, USD LIBOR i ZIBOR¹.“ (Deković, 2015: 209-210)

EURIBOR je osnova za određivanje kamatnih stopa u kreditnim poslovima, a ono je kamatna stopa koja se za valutu eura određuje na europskom međubankovnom tržištu, a odražava politiku Europske središnje banke. EURIBOR je prosječna kamatna stopa po kojoj su financijske institucije s visokim kreditnim rejtingima unutar valutnog područja eura spremne posuditi novac jedne drugima. (HNB, 2022)

Prema Ercegu i Dekoviću (2020) LIBOR je prosječna kamatna stopa na međubankarski depozit u nekoj valuti. LIBOR se računa prema metodologiji Britanske udruge banaka za različita dospjeća i različite valute kojima se trguje na londonskom tržištu novca. Poslovne banke u Hrvatskoj uobičajeno vežu kredite uz LIBOR, posebno za korporativne kredite, unatoč javnom protivljenju HNB-a, zato što ne odražava uvjete na domaćem financijskom tržištu i unosi element nepotrebne nesigurnosti u određivanje rate kredita.

Nacionalnu referentnu stopu (NRS) prema Zakonu o kreditnim institucijama određuje HNB temeljem podataka kojim raspolaže prikupljenih u regulatorne svrhe, a javno objavljuje na svojim internetskim stranicama metodologiju izračuna i kalendar objave NRS-a. (NN 15/18, 47/20, članak 306.) Prema Ercegu i Dekoviću (2020) NRS nije prava referentna stopa, već samo stopa kojom se iskazuje prosječni trošak financiranja banaka, a načelno prilagođenija je hrvatskom gospodarstvu i financijskim prilikama, odnosno stanju na hrvatskom financijskom tržištu te su manje ovisni o kretanjima na svjetskim tržištima. Međutim, Hrvatska je uključena

¹ EURIBOR je referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu. CHF LIBOR je kamatna stopa po kojoj velike multinacionalne banke pristupaju veleprodajnom, neosiguranom tržištu financiranja kako bi se financirale u švicarskim francima. USD LIBOR je je prosječna međubankovna kamatna stopa po kojoj je veliki broj banaka na londonskom tržištu novca spreman posuđivati jedna drugoj neosigurana sredstva denominirana u američkim dolarima.

ZIBOR jedinstvena kamatna referentna stopa na hrvatskom međubankarskom tržištu.

u svjetska gospodarska kretanja te, stoga podložna potencijalno pozitivnim i negativnim utjecajima tih kretanja.

Prema Čulinović i Dimitrić (2006) efektivna kamatna stopa, koja se naziva još i stvarna kamatna stopa, je kamatna stopa koja izražava cijenu kredita, a u sebi sadržava izdatke koji su povezani s kreditom, a ne samo kamatu. HNB je donio odluku kojom propisuje dužnost banke za izračun efektivne kamatne stope i njegovo predočenje klijentu, a informacija o kamatnoj stopi predočava prije sklapanja ugovora o kreditu. Međutim, odlukom HNB-a točno je određeno koji troškovi se ne uzimaju u obzir prilikom izračuna kamatne stope poput javnobilježničke pristojbe, zatezne kamate, troškovi poštarina itd., dok u izračun ulaze naknade poput procjene vrijednosti nekretnina, naknada za obradu kredita, za vođenje kredita itd. (Čulinović i Dimitrić, 2006: 70-72)

2.3. Analiza kreditiranja

Prilikom odobravanja kredita banke provode određene analize kreditne sposobnosti fizičkih i pravnih osoba. Provođenjem analize utvrđuje se hoće li se klijentu kredit odobriti ili ne. Sav postupak se provodi radi smanjenje kreditnog rizika i pozajmljivanja sredstava neadekvatnim klijentima. Prilikom analize postoje određeni uvjeti za odobravanje kredita, a kod fizičkih osoba ono u pravilu obuhvaća kod svih vrsta kredita veličinu plaće, dok kod pravnih osoba ono obuhvaća analizu financijskih izvještaja. Svaka banka ima svoje određene propisane uvjete kreditiranja, dok će se u nastavku detaljno govoriti o tome što općenito banka uključuje u svoju analizu kod uvjeta za odobravanje kredita. Također, što obuhvaća analiza kreditne sposobnosti u pogledu matematičkih modela i subjektivnih mišljenja bankara. U ovom poglavlju biti će govora i o instrumentima osiguranja kredita koji se utvrđuju pri samom sklapanju ugovora o kreditu. Analiza kreditiranja koju banke provode je nužan postupak kako se ne bi ugrozila likvidnost i solventnost poslovanja banaka zbog neodgovornosti klijenata u otplaćivanju kredita.

2.3.1. Uvjeti za odobravanje kredita

Uvjeti kreditiranja mogu biti izraženi putem (Gregurek i Vidaković, 2013:172):

- potrebe za jamcima
- trajanje kredita

- veličine kredita
- hipoteke
- uporabe neke druge usluge banke ili srodne financijske institucije
- police osiguranja.

Prema Gregurek i Vidaković (2013) jamac je osoba koja jamči povrat kredita, ako klijent nije u mogućnosti vraćati kredit banci, dok hipoteka označava imovinu kojom klijent garantira da će se kredit vratiti. U slučaju da klijent neredovito podmiruje svoje ugovorne obveze po kreditu tada banka može putem ovrhe oduzeti tu imovinu koja je pod hipotekom i na taj način podmiriti obveze.

Prema Gregurek i Vidaković (2013) najčešći uvjeti kreditiranja građana kod nenamjenskih ili potrošačkih kredita su: veličina plaće, depozit, jamci, hipoteka na imovinu, zadužnica kod javnog bilježnika ili pristanak o zapljeni plaće. Veličina plaće je uvjet kreditiranja kod kredita po kreditnim i revolving karticama te minusu na tekućem računu. Hipoteka na imovinu predstavlja uvjet kreditiranja kod hipotekarnih kredita, dok kod stambenih kredita uvjet je hipoteka na stan koju klijent kupuje, jamac, polica osiguranja, udio u cijeni stana ili zadužnica kod javnog bilježnika. Krediti za automobile uključuju uvjete kao što su pristanak na zapljenu automobila, ako klijent ne podmiruje svoje ugovorne obveze ili zadužnica kod javnog bilježnika.

Treba naglasiti da svaka banka ima svoje određene uvjete kreditiranja, ali općenito govoreći ovo su uvjeti koji se najčešće zahtijevaju, također to vrijedi i za dokumentaciju prilikom odobravanja kredita koja će se u nastavku navesti. Prema Ribić i Vakanjac (2017) osnovne kreditne dokumentacije koje banke općenito zahtijevaju prije sklapanja ugovora o kreditu uključuju: zahtjev za kredit, presliku službene isprave, OIB i potpisanu izjavu o suglasnosti za raspolaganje osobnim podacima i izjavu o suglasnosti za Hrvatski registar obveza po kreditima. Također, pored osnovne dokumentacije koje banke zahtijevaju pojavljuju se i ostale potrebne dokumentacije za odobravanje kredita. Ostala dokumentacija obuhvaća za osobe koje su zaposlene u trgovačkim društvima tri zadnje platne liste ovjerene potpisom i pečatom poslodavca, IP obrazac za prethodna razdoblja, obrazac BON-2 od poslodavca te potvrda o visini duga od Porezne uprave. Umirovljenici koji predaju zahtjev za kredit moraju dostaviti potvrdu o visini mirovine, a obrtnici moraju dostaviti potvrdu o visini dohotka i dobiti te pregled primitaka i izdataka za tekuću poslovnu godinu.

Prema autorima Ribić i Vakanjac (2017) kada se ugovaraju stambeni i hipotekarni krediti u kojima je nekretnina u zalogu tada je potreban izvadak iz zemljišne knjige, elaborat o procijeni vrijednosti nekretnine te polica osiguranja nekretnine od osnovnih rizika. Prilikom kupnje stambenog objekta banka može zahtijevati od kreditne dokumentacije predugovor ili ugovor o kupnji ovjeren kod javnog bilježnika, dok za kupnju građevinskog zemljišta i komunalno uređenje tog zemljišta zahtjeva ugovor o kupnji i pravomoćno rješenje o uvjetima građenja ili konačna rješenja o dozvoljenim komunalnim priključcima. Za izgradnju, dogradnju i dovršenje nekretnine banka zahtjeva pravomoćnu građevinsku dozvolu te troškovnik radova koji mora biti najmanje u visini traženog kredita, a također troškovnik rada se zahtjeva i za adaptaciju i rekonstrukciju stambenog prostora. Za refinanciranje stambenih kredita potrebna je kopija ugovora o kreditu za postojeći stambeni kredit te pismo namjere druge banke o povlačenju zaloga sa nekretnine nakon isplate traženog kredita.

2.3.2. Analiza kreditne sposobnosti

Analiza kreditne sposobnosti definirana je prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju u kojem je banka dužna prije samog sklapanja ugovora o kreditu provesti analizu kreditne sposobnosti na temelju informacija koje je klijent dostavio ili uvidom u dostupne kreditne registre (Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN 75/09, 112/12, 143/13, 147/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16; Članak 8.).

Prema Ribić i Vakanjac (2017) kreditna sposobnost podrazumijeva karakteristike osobe koja traži kredit na osnovu koje banka procjenjuje hoće li odobriti kredit ili ne. Pod karakteristikama podrazumijevaju se trenutno financijsko stanje klijenta, mogućnost zadovoljavanja uvjeta kreditiranja te procjena da će klijent vraćati kredit prema unaprijed utvrđenom ugovorenom roku. Također, kreditna sposobnost obuhvaća različite parametre koje uključuju objektivne matematičke modele, ali i subjektivna mišljenja osobnih bankara ili kreditnog odbora. Analiza kreditne sposobnosti može biti različita od banke do banke, a čak i jedna banka može imati različite analize ovisno o vrsti i namjeni kredita.

Najprije će se objasniti kreditna sposobnost kod fizičkih osoba, a prema Ribić i Vakanjac (2017) analiza kreditne sposobnosti najčešće se bazira na tome jesu li primanja klijenta ispod ili iznad državnog prosjeka, a pod ovim se podrazumijeva neto plaća na razini državnog prosjeka koju

objavljuje Državni zavod za statistiku. Tada se računa do kojeg maksimalnog iznosa može iznositi mjesečna rata kredita, ovisno o ukupnom iznosu kredita te roku otplate kredita.

„Ukoliko mjesečni anuitet po traženom iznosu kredita i roku otplate premašuje iznos dobiven izračunom kreditne sposobnosti, znači da klijent tražitelj kredita nije kreditno sposoban. Tada postoji mogućnost traženja manjeg iznosa kredita, duljeg roka otplate, ili dodavanje sudionika ili jamca u kreditni posao koji bi podnio dio tereta kreditne sposobnosti, ovisno o uvjetima kreditiranja pojedine banke.“ (Ribić i Vakanjac, 2017:36)

Prema Ribić i Vakanjac (2017), iako klijent zadovolji na temelju svojih primanja uvjete za odobravanje kredita banka i dalje može odbiti sklopiti ugovor o kreditu s klijentom. Razlog su subjektivne procjene bankara o tome kako bi klijent mogao ostati bez radnog odnosa, procjena smanjenja plaće kojom klijent neće biti u mogućnosti vraćati kredit, godine života, jamstva po postojećim kreditima, urednost u otplati dosadašnjih kredita itd. Razlozi odbijanja mogu biti brojni, a banka može bez navođenja razloga odbiti zahtjev za kredit.

„U kreditnom poslu glavni cilj banke je odobriti kredit financijski stabilnom i kreditno sposobnom klijentu na osnovu traženih brojnih podataka i brojne dokumentacije, te iscrpne analize istih, budući da, za razliku od pravnih osoba čije je poslovanje iskazano konkretnim brojkama u financijskim izvješćima, kod fizičkih osoba je potrebno procijeniti kreditni rizik na osnovu trenutne financijske situacije klijenta.“. (Ribić i Vakanjac, 2017:36)

Nakon objašnjenja kreditne sposobnosti za fizičke osobe u nastavku će se objasniti što se pod kreditnom sposobnosti podrazumijeva za pravne osobe. Prema autorima Žager, Mamić Sačar i dr. (2008) prilikom odobravanja kredita banke ovisno je li riječ o kratkoročnom ili dugoročnom zaduživanju provode kreditnu analizu, a ona podrazumijeva analiziranje bilance i račun dobiti i gubitka. Kratkoročno zaduživanje banke usmjereno je na provjeru trenutne likvidnosti i sposobnosti poduzeća da generira novčani tok, dok kod dugoročnog zaduživanja usmjerenost je, također i na budućem ostvarivanju profitabilnosti i sposobnosti poduzeća da u budućnosti generira novčani tok.

Banke prilikom analize kreditne sposobnosti usmjerene su na sljedeće aspekte poslovanja (Gregurek i Vidaković, 2011:273):

- likvidnost poslovanja
- strukturu izvora u bilanci ili izloženost poduzeća dugu
- pokriće kamata i otplata duga

- ročnu usklađenost imovine i obveza, sposobnost stvaranja zarade
- sposobnost stvaranja dovoljnog novčanog tijeka
- udio fiksnih troškova u ostvarenim prihodima
- rentabilnost poslovanja.

Analize kreditne sposobnosti koje banke koriste su 6K, Altmanov Z- skor model i credit scoring model. Prema Jakovčeviću (2000) 6K je metoda vrednovanja koja podrazumijeva analizu karaktera, kapaciteta, kapitala, kolaterala, kondicije i kontrole. Karakter podrazumijeva je li svrha kredita opravdana te hoće li se kredit do kraja otplatiti prema ugovorenom planu, međutim, ovaj element analize češće se koristi kod kreditne analize stanovništva, manje za poduzeća. Kapacitet podrazumijeva sposobnost poduzeća da podmiruje svoje obveze, odnosno procjena njihove likvidnosti i solventnosti. Kapital podrazumijeva da poduzeća mogu generirati dovoljan novčani tok za podmirenje svojih obaveza, a ovdje se analiziraju bilanca, račun dobiti i gubitka i izvještaj o novčanim tokovima. Kolateral predstavlja instrumente osiguranja koji će biti detaljnije objašnjeni u sljedećem poglavlju. Kondicija podrazumijeva ono na što se ne može utjecati odnosno analiza makroekonomskih čimbenika, a kontrola podrazumijeva uzimanje u obzir zakona i propisa koji određuje poslovanje poduzeća.

Prema autorima Boháček, Šarlija i dr. (2003) Altmanov Z-skor model je model koji na temelju financijskih koeficijenata određuje kojim poduzećima prijeti stečaj te koja poduzeća imaju uspješno poslovanje. Financijski koeficijenti koji ulaze u izračun su: 1.) radni kapital/ukupna imovina, 2.) zadržana zarada/ukupna imovina, 3.) zarada prije oporezivanja i kamata/ukupna imovina, 4.) tržišna vrijednost vlastitog kapitala/ knjigovodstvena vrijednost obveza, 5.) prodaja/ukupna imovina. Kada banka koristi ovaj model krediti se odobravaju, ako je Z-skor poduzeća veći od definiranog graničnog Z-skora ili se odbacuju, ako je manji.

Prema autoru Kukuljan (2010) Credit scoring je metoda koji se koristi kako bi se na temelju ponašanja klijenta u prošlosti procijenilo kako će se ponašati u budućnosti, tj. hoće li uredno otplaćivati rate kredita i hoće li biti kašnjenja. Analitičari na temelju povijesnih podataka procjenjuje karakteristike klijenta koje mu mogu pomoći u procjeni o tome hoće li se kredit uredno otplaćivati, a rezultat koji se dobiva je score, odnosno bod koje banke koriste za rangiranje tražitelja kredita na temelju rizika.

2.3.3. Instrumenti osiguranja kredita

Kada je riječ o instrumentima osiguranja Gregurek i Vidaković (2013) definiraju elemente osiguranja kredita kao „skupinu ugovora, obveza, financijskih instrumenata koja banka može aktivno uporabiti kako bi naplatila plasman po kojemu klijent više ne podmiruje svoje obveze.“ (Gregurek i Vidaković, 2013:351)

Najčešći instrumenti osiguranja koji se ugovaraju u poslovima kreditiranja fizičkih osoba su (HIFE, 2022):

- isprava o zapljeni računa po pristanku dužnika – ovim instrumentom osiguranja daje se suglasnost za zapljenu primanja u slučaju nepodmirenja obveza po kreditu
- mjenica – osigurava se naplata s računa sudionika u kreditu, svi financijski sudionici (korisnik, jamac, sudužnik) potpisuju mjenicu
- zadužnica je isprava kojom korisnik kredita daje kreditnoj instituciji pravo da se naplati po svim dospjelim obvezama nastalim s osnove odobrenog kredita
- solidarni jamac – solidarno s korisnikom kredita odgovara za preuzete obveze po kreditu
- zalog na nekretninama – najčešće se uzima kao instrument osiguranja kod stambenih i hipotekarnih kredita

Kada je riječ o zalogu na nekretninama instrument osiguranja može biti i fiducijarno pravo, a ono označava da banka na sebe prenosi vlasništvo na nekretnini sve do otplate kredita. Vrlo je slično kao i zalog na nekretnini, ali glavna razlika je što se kod fiducijarnog prava banka upisuje kao vlasnik, dok kod zaloga banka upisuje samo svoj zalog koji se može vidjeti na zemljišnoknjižnom ulošku u dijelu „Teretovnica“. (HIFE, 2022)

Prema autoru Klunić (2014) radi dodatnih jamstava koja banka traži pri odobravanju kredita mogu se zahtijevati različite police osiguranja. Police osiguranja primjerice mogu biti polica osiguranja života koja postaje sve traženiji instrument osiguranja kredita jer u velikoj mjeri pruža sigurnost banci da će kredit biti vraćen. Primjeri još mogu biti potreba za osiguranjem imovine pri ugovaranju stambenih kredita, potreba za kasko- osiguranjem prilikom odobravanja kredita za kupnju automobila, odnosno obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti. Stoga, suradnja banke i društva za osiguranje zapravo se naziva bankoosiguranje u kojima koristi imaju obje strane.

Ostali instrumenti osiguranja prema Gregureku i Vidakoviću (2013) mogu biti: depoziti, zalog na skrbničkom računu kod stambenih kredita uz ulaganje u investicijske fondove, kod nenamjenskih kredita ulog u investicijskom fondu, vrijednosni papiri te stambena štednja.

Banka instrumente osiguranja koje je prihvatila od klijenata pohranjuje i drži sve do otplate kredita. Instrumenti osiguranja se koriste u onim situacijama u kojim korisnik ne vraća kredit po unaprijed ugovorenom rasporedu. Nakon što kredit bude u cijelosti otplaćen, instrumenti osiguranja vraćaju se korisniku kredita. (HIFE, 2022)

2.4. Bankarski sustav u RH

U financijski sustav zemlje ubraja se financijska tržišta, valuta i platni sustav, financijske institucije te institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad. U Republici Hrvatskoj veliku ulogu u financijskom sustavu čine kreditne institucije. Za reguliranje poslovanja kreditnih institucija zadužena je Hrvatska narodna banka o čijim ovlastima će detaljnije biti objašnjeno u ovome poglavlju. (HNB, 2022)

Republika Hrvatska ima bankocentrični sustav, a to je sustav u kojem dominiraju banke, dok postoji i tržišnocentrični sustav, a njega karakterizira dominiranje tržište kapitala. Prema Šubiću (2009) banke u Republici Hrvatskoj su pretežito u stranom vlasništvu prema vlasničkoj strukturi. Banke sa svojim inozemnim kapitalom su svih ovih godina dovele do razvoja samog financijskog tržišta u RH primjerice razvoj različitih bankovnih proizvoda i usluga, tehnološkog razvoja koji je doprinio olakšavanju i pojednostavljenju poslovanja, prenošenja znanja itd. Poslovanje banaka regulirano je brojnim zakonima i regulacijama, a u ovome radu najčešće se spominje upravo Zakon o kreditnim institucijama koju čini osnova za poslovanje banaka. Nadalje, o vrstama banaka koje posluju u RH će se detaljno govoriti u ovome poglavlju, kao i o središnjoj banci RH i Europskoj središnjoj banci

2.4.1. Značajke bankarskog sustava u RH

Prema Gregurek i Vidaković (2011) u bankarskom sustavu u RH većina banaka su univerzalne banke, dok će se u daljnjem dijelu ovog rada detaljno objasniti što su univerzalne banke. Nadalje, temeljni razlog zašto u Hrvatskoj dominiraju upravo univerzalne banke je nemogućnost etabliranja banaka u različite vrste kategorija na malome tržištu, a nemogućnost

proizlazi iz dva temeljna razloga. Prvi razlog je veličina hrvatskoga financijskoga tržišta, a drugi razlog je povijesno nasljeđe. Republika Hrvatska je po broju stanovnika, to jeste prema broju klijenata izrazito mala pa se shodno tome ne može uspostaviti da bankarsko tržište bude podijeljeno na manje dijelove kao što je to u velikim i razvijenim tržištima gdje postoje razne specijalizirane bankarske institucije. Vlasnička struktura banaka koje posluju u Hrvatskoj većim dijelom su u vlasništvu velikih stranih banaka, a one su uglavnom univerzalne banke. Strani vlasnici zapravo pokušavaju modificirati poslovanje banaka u našoj zemlji, primjerice organizacijska struktura banaka je gotovo identična kao i u matičnim državama vlasnika.

U bankarskom sustavu Republike Hrvatske, banke imaju važnu ulogu na 3 tržišta, a to su:

1. novčano tržište, a označava to da poslovne banke prikupljaju slobodna novčana sredstva (do godinu dana) i izdaju ih fizičkim i pravnim osobama
2. devizno tržište, podrazumijeva da banke zadovoljavaju domaću potražnju za stranom valutom kao i inozemnu potražnju za domaćom valutom
3. tržište kapitala, banke pozajmljuju kapital fizičkim i pravnim osobama te ulažu u instrumente tržišta kapitala. (HNB, 2022)

Regulacija bankarskog sustava u RH obuhvaćena je sljedećim zakonima (Hrvatska enciklopedija, 2022):

- Zakon o Narodnoj banci Hrvatske (studeni 1992., izmjene i dopune 1993., 1994. i u svibnju 1995)
- Zakon o platnom prometu u zemlji
- Zakon o bankama i štedionicama
- Zakon o osnovama deviznog sustava, deviznom poslovanju i prometu zlatom
- Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka i Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka
- Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima, Zakon o investicijskim fondovima, Zakon o kreditnim poslovima s inozemstvom
- Zakon o štedno-kreditnim zadrugama

Od 2008. godine na snazi je Zakon o kreditnim institucijama kojim se uređuje (Zakon o kreditnim institucijama; NN 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20; članak 1.):

1. uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak rada kreditnih institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj te supervizija njihova poslovanja
2. uvjeti pod kojima pravne osobe sa sjedištem izvan Republike Hrvatske mogu pružati bankovne i/ili financijske usluge u Republici Hrvatskoj.

2.4.2. Vrste banaka u RH

Podjela banaka može biti prema različitim kriterijima, no Gregurek i Vidaković (2013) razlikuju sljedeće vrste banaka: univerzalne banke, komercijalne i investicijske banke, trgovačke banke, štedne banke, štedionice i kreditne unije, bankarske holding kompanije i financijske konglomerate. Ova podjela je karakterizirana općenito za bankarske sustave u svijetu, međutim, u Hrvatskom bankarskom sustavu postoje sljedeće vrste banaka: univerzalne banke, štedne banke, štedno kreditne unije i štedionice te trgovačke banke.

Prema Gregurek i Vidaković (2013) univerzalne banke pružaju većinu bankarskih usluga, a obuhvaćaju tradicionalno bankarstvo, i usluge na tržištima kapitala te usluge financijskog savjetovanja. Univerzalne banke imaju svoje prednosti i nedostatke. Prednosti se ogledaju kroz veliku širinu poslovanja u smislu ponuda usluga svojim klijentima. Nedostaci su što ne postoji dovoljna specijalizacija te postojanje velikih troškova poput zaposlenika jer je potrebno imati stručnjake za različita područja s obzirom na širinu poslovanja.

Univerzalne banke nude financijske usluge koje uključuju:

- „sve oblike depozitnog i kreditnog poslovanja
- *platni promet*
- *trgovanje financijskim instrumentima*
- *posredničko trgovanje, označava trgovanje u ime banke*
- *brokerske usluge*
- *korporativne savjetničke usluge, uključujući preuzimanja i spajanja te investicijski menadžment.*“ (Gregurek i Vidaković, 2013: 518)

Prema Gregurek i Vidaković (2013) bankarstvo započinje univerzalnim bankama koje su nakon tržišnih okolnosti i promjena podijeljene na investicijske i komercijalne banke. Glavna razlika koja postoji između investicijskih i komercijalnih banaka je u tome što komercijalnim bankama nije dozvoljeno nuditi usluge investicijskog bankarstva, nego one kreditiraju stanovništvo i poduzeće.

Druga vrsta banaka u RH ubraja štedne banke, štedno kreditne unije i štedionice. Gregurek i Vidaković (2013) navode da je štedna banka kreditna institucija koja je zamišljena kao „manja“ banka koja nudi usluge svojim klijentima, ali uz to se može specijalizirati za određeni sektor. Usluge koje štedne banke nude su (Zakon o kreditnim institucijama; NN 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20; članak 315.):

- izdavanje garancija i drugih jamstava
- kreditiranje, uključujući odobravanje potrošačkih i hipotekarnih kredita
- trgovanje za svoj račun
- obavljanje platnog prometa u zemlji
- obavljanje poslova vezanih za prodaje police osiguranja
- iznajmljivanje sefova i slično.

Štedno kreditne unije prema Gregurek i Vidaković (2013) posluju kao financijske udruge koje su za obavljanje svog rada dobile dozvolu HNB-a, dok temeljna karakteristika je ograničenje poslovanja s obzirom na broj klijenata s kojima posluju. Poslove koje obavljaju uključuju poslove štednje, plasman prikupljenih sredstava i kreditiranje, ali samo članovima unije.

U RH poslovanje kreditnih unija definirano je Zakonom o kreditnim unijama u kojima je navedeno koje poslove im je dozvoljeno obavljati, a obuhvaćaju (Zakon o kreditnim unijama; NN 141/06, 25/09, 90/11; članak 3):

- primanje novčanih depozita članova kreditne unije u domaćoj valuti
- odobravanje kredita članovima kreditne unije u domaćoj valuti
- obavljanje mjenjačkih poslova za članove kreditne unije
- dodjeljivanje novčane pomoći članovima kreditne unije
- itd.

Štedionice prema Srb i Matić (2003) predstavljaju specijalizirane financijske institucije, a poslovanja očituju u prikupljanju i plasiranju štednje. Štedionice prikupljaju mala sredstva (uštete) za koje nisu zainteresirane ostale financijske institucije, a također i odobravanje kredita klijentima poput potrošačkih kredita.

2.4.3. Uloga Hrvatske narodne banke

Hrvatska narodna banka (HNB) je središnja banka Republike Hrvatske i kao takva sastavni je dio Europskog sustava središnjih banaka. Središnja banka je samostalna i neovisna institucija

prilikom ispunjavanja svojih postavljenih ciljeva, a osnovni cilj HNB-a je održavanje stabilnosti cijena, ali i stabilnosti cijelog financijskog sustava u RH. HNB je zadužena za provođenje monetarne politike, upravljanje međunarodnim pričuvama RH, izdavanje hrvatskog novca, izdavanje odobrenja za rad kreditnim institucijama, kreditnim unijama, kreditnim posrednicima za posredovanje u stambenom potrošačkom kreditiranju te institucijama za platni promet i elektronički novac te je zadužena za nadziranje njihovog poslovanja (HNB, 2022).

Monetarnoj politici, stabilnost cijena predstavlja najvažniji cilj jer je ona preduvjet za ostvarivanje gospodarskog rasta. U praksi to označava podupiranje niske i stabilne inflacije što pridonosi višim razinama gospodarske aktivnosti i zaposlenosti te se povećava transparentnost cijena. Također, stabilna inflacija pridonosi smanjenju premije na inflacijski rizik koja je ugrađena u kamatnu stopu, a ono označava smanjenje realne kamatne stope što dovodi do poticanja investicija (HBN, 2022).

HNB se prilikom provođenja monetarne politike koristi određenim instrumentima i mjerama kako bi regulirala kreditne aktivnosti, likvidnosti banaka i količinu novca u optjecaju, a oni čine: operacije na otvorenom tržištu, obvezna pričuva, stalno raspoložive mogućnosti te ostali instrumenti i mjere. Operacije na otvorenom tržištu podrazumijevaju kupnju/prodaju određene imovine (vrijednosni papiri, devize i sl.) na financijskom tržištu kako bih se utjecalo na likvidnost bankovnog sustava, kretanje kamatnih stopa i količinu ponude primarnog novca. Kupnja imovine od banaka ili odobravanje kredita bankama HNB omogućava povećavanje likvidnosti u sustavu što utječe na pad kamatnih stopa na tržištu, a prodaja bih označavala sve suprotno od navedenog kod kupnje.

Obvezna pričuva označava obvezu kreditnih institucija da drže na računima kod HNB-a određeni postotak primljenih sredstava. Povećanjem stope obvezne pričuve središnja banka povlači novac iz optjecaja, dok smanjenjem stope obvezne pričuve provodi emisiju primarnog novca, odnosno povećava likvidnost bankovnog sustava. Stalno raspoložive mogućnosti podrazumijevaju mogućnost da kreditne institucije na vlastitu inicijativu posuđuju sredstva putem prekonočnog kredita i deponiraju sredstava putem prekonočnog depozita. Stoga se prekonočni kredit odobrava na zahtjev banke na kraju radnog dana, mogućnost korištenja je svakodnevna, propisani su prihvatljivi kolaterali, dospijeće je prekonočno, dok kamatna stopa iznosi 2,5 %. Prekonočni depozit podrazumijeva da banke na kraju dana višak sredstava mogu deponirati kod HNB-a, kamatna stopa iznosi 0 %, sredstva novčanog depozita ne ulaze u izračun obveze održavanja obvezne pričuve, a dospijeće je prekonočno. Ostali instrumenti i mjere zapravo služe kao potpora osnovnim instrumentima monetarne politike HNB-a, a

uključuju minimalno potrebna devizna potraživanja što obuhvaća održavanje devizne likvidnosti banaka koja iznosi 17 % deviznih obveza (HNB, 2022).

U funkcije HNB-a pripada i obavljanje supervizije kreditnih institucija i kreditnih unija. Supervizija predstavlja provjeravanje posluju li banke u skladu s propisima i pravilima, odnosno provjerava se zakonitost poslovanja i procjenjuje rizik u poslovanju kreditnih institucija. Supervizija u pravilu pokriva sve ključne dijelove poslovanja, kao što su: vlasnička struktura, ustrojstvo i organizacija, sustav upravljanja institucijom, izvješćivanje nadzornih tijela, upravljanje rizicima te dovoljna količina kapitala za pokriće rizika. Stoga, osnovni cilj supervizije čini povjerenje u bankovni sustav i očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti, ali i uklanjanje s tržišta kreditne institucije i kreditne unije koje posluju suprotno pravilima (HNB, 2022).

2.4.4. Uloga Europske središnje banke (ESB) i Europskog sustava središnjih banaka (ESSB)

Europska središnja banka (ESB) predstavlja središnju banku 19 država² Europske unije koje su uvele valutu euro kao službenu valutu te zajedno s njima čine Europski sustav središnjih banaka (ESSB) sa sjedištem u Frankfurtu. Glavna zadaća ESB-a je: održavanje stabilnosti cijena, odnosno održavanje niske i stabilne inflacije, zatim nadziranje banki europodručja, tj. održavanje sigurnosti bankovnog sustava, izrađivanje i izdavanje euronovčanica (ECB, 2022).

Nadležnosti ESB podrazumijeva određivanje kamatne stope po kojima dodjeljuje zajmove komercijalnim bankama u europodručju, kontrolira kretanje cijena i procjenjuje rizike za održavanje njihove stabilnosti. Određivanje kamatnih stopa provodi se u svrhu kontrole količine novca u optjecaju čime se izravno utječe na razinu inflacije. Također, ESB vodi računa i o razini deviznog tečaja tako da upravlja deviznim pričuvama, odgovorna je za nadziranje financijskog sustava i rada financijskih institucija kao i općenito cijelog europskog bankarskog sustava u državama članicama EU. Na temelju odobrenja ESB-a izdaju se euronovčanice državama članicama europodručja (Europska unija, 2022).

ESB za provođenje monetarne politike koristi različite instrumente kako bi ispunila svoje zadane monetarne ciljeve. Među njima su tradicionalni instrumenti koji uključuju operacije na

² Austrija, Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugal, Slovačka, Slovenija i Španjolska

otvorenom tržištu, stalno raspoložive mogućnosti i držanje minimalnih obveznih pričuva. KOperana otvorenom tržištu to se odnosi na to da ESB upravlja likvidnosti na tržištu i kretanju kamatnih stopa. Također, postoje i manje redovite operacije na otvorenom tržištu, a to su operacije fine prilagodbe i strukturne operacije. Drugi tradicionalni instrument stalno raspoložive mogućnosti uključuje puštanje ili povlačenje likvidnosti s prekonoćnim dospijecom. Ovo se odnosi na mogućnost posuđivanja od središnje banke kako bi na taj način kreditne institucije ostvarile prekonoćnu likvidnost. Treći tradicionalni instrument je držanje minimalnih obveznih pričuva koji ima za cilj stabilizirati kratkoročne kamatne stope na tržištu te stvoriti ili povećati strukturni manjak likvidnosti u bankovnom sustavu u odnosu na Eurosustav (Europski parlament, 2022).

ESSB čine ESB i nacionalne središnje banke svih 27 država članica EU-a³. Glavni cilj koji ESSB-a želi ostvariti je stabilnost cijena. Središnje banke država članica koje nisu uvele euro, a među njima je i Hrvatska narodna banka, unutar svojih država provode monetarnu i deviznu politiku kao i druge zadatke prema utvrđenim državnim zakonima. Nacionalne banke koje nisu dio sustava ESB-a, tj. nisu uvele euro su: Češka Republika, Mađarska, Danska, Švedska, Rumunjska, Bugarska, Poljska i Hrvatska (HNB, 2022).

Osnovne zadaće koje se provode putem ESSB-a su (Protokol (br. 4) O statutu europskog sustava središnjih banaka i europske središnje banke; članak 3.):

- utvrđivanje i provedenje politike Unije
- obavljanje deviznih poslova u skladu s odredbama članka 219. tog Ugovora
- držanje i upravljanje službenim deviznim priučavama država članica
- promicanje nesmatanog funkcioniranja platnih sustava.

³ Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Cipar, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Švedska

3. Metodologija rada

U diplomskom radu korištene su sljedeće znanstvene metode:

Metoda deskripcije upotrebljena je za opisivanje osnovnih pojmova vezanih uz kredite i banke. Metoda klasifikacije primjenjena je prilikom podjela vezanih uz kredite i banke kao što su vrste kredita/ banaka, kod vrsta kamatnih stopa itd. Induktivna i deduktivna metoda primjenjene su kod analiziranja i donošenje zaključaka na temelju pojedinih grafikona i tablica prikazanih u ovome radu. Metoda analize upotrebljena je u istraživačkom dijelu diplomskog rada kako bi se protumačilo kretanje kamatnih stopa, analiza uvjeta kreditiranja u bankama RH i EU te prikaz ponude uvjeta kreditiranja za stambeni kredit s hipotekom i nenamjenski kredit uz pomoću grafikona i tablica. Matematička i statistička metoda primjenjene su u istraživačkom dijelu diplomskog rada kako bi se utvrdili kretanje kamatnih stopa u RH i Eurozoni te mjesečne rate kredita kao i ukupni iznos otplate. Kod istraživanja kretanja kamatnih stopa u desetogodišnjem radu, također je korištena i povijesna metoda. Metoda generalizacije upotrebljena je prilikom donošenja zaključaka o ponudi kredita odabranih banaka.

U diplomskom radu korištena je domaća i strana literatura, a ona obuhvaća knjige, stručne članke, zakone i internetske izvore. Prilikom analize i obrade teme primjenjeni su sekundarni izvori podataka. Internetski izvori u potpunosti su upotrijebljeni u istraživačkom dijelu rada, a obuhvaćali su službene mrežne stranice svih analiziranih banaka.

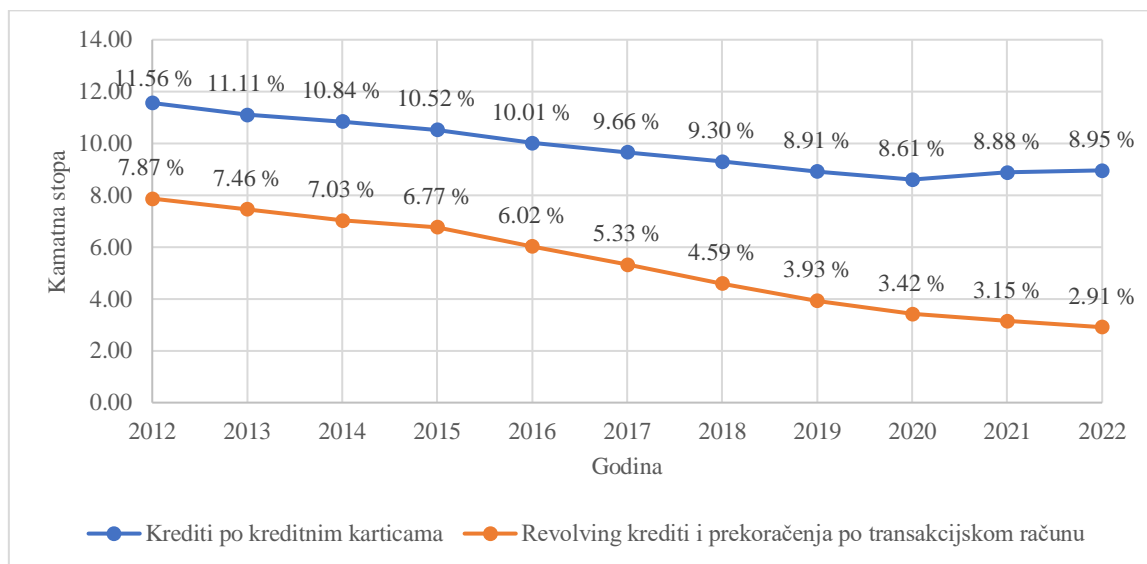
Predmet istraživanja je analiza kreditiranja u bankama koje posluju u RH i Europskoj uniji. Analiza uključuje 3 vrste kredita, a to su: stambeni kredit, hipotekarni kredit i nenamjenski kredit. Kod izbora banaka za istraživački dio diplomskog rada odabrane su Privredna banka Zagreb, Zagrebačka banka, OTP banka Mađarska i Erste banka Austrija. Prilikom izbora banaka koje su analizirane za područje Republike Hrvatske odabrane su PBZ i ZABA radi svog uspješnog poslovanja, odnosno ostvarene dobiti jer zauzimaju prva dva mjesta u RH u 2020. godini, također po broju klijenata te rasporostranjenosti poslovnica banaka (Poslovni. hr, 2022). Kod izbora banaka za područja Europske unije odabrana je Mađarska jer je susjedna zemlja Republike Hrvatske, najveća je banka u Mađarskoj te posluje diljem srednje i istočne Europe uključujući i Hrvatsku. Kod izbora druge banka na području Europske unije odabrana je Erste banka Austrija razlog je postojanje podružnica diljem zemalja srednje i istočne Europe poput OTP banke, a također i razlog što posluju i u RH.

4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja

Nakon obrađenog teorijskog dijela u nastavku je provedeno istraživanje koje obuhvaća kretanje kamatnih stopa na kredite u RH i Eurozoni u razdoblju od 2012. do 2022. godine. Analizirane su i grafički prikazane tri vrste kredita: revolving krediti, potrošački krediti i stambeni krediti. Provedena je analiza ponude kredita u hrvatskim bankama: Privrednoj banci Zagreb i Zagrebačkoj banci te OTP banci Mađarska i Erste banci Austrija. Analiza uključuje istraživanje uvjeta kreditiranja na odabrane kredite te u usporednoj analizi kreditiranja prikazivanje na konkretnom primjeru iznosa kredita, kamatne stope, mjesečne rate i ukupni iznos otplate.

4.1. Kretanje kamatnih stopa na kredite u RH od 2012. do 2022.

U okviru ovog poglavlja prikazano je kretanje kamatnih stopa na kredite u Republici Hrvatskoj pri čemu je provedena analiza kamatnih stopa na revolving kredite, potrošačke kredite i stambene kredite. Grafikon u nastavku ovoga rada (grafikon 1) prikazuje kretanje kamatnih stopa na revolving kredite, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u razdoblju od 2012. do 2022. godine.

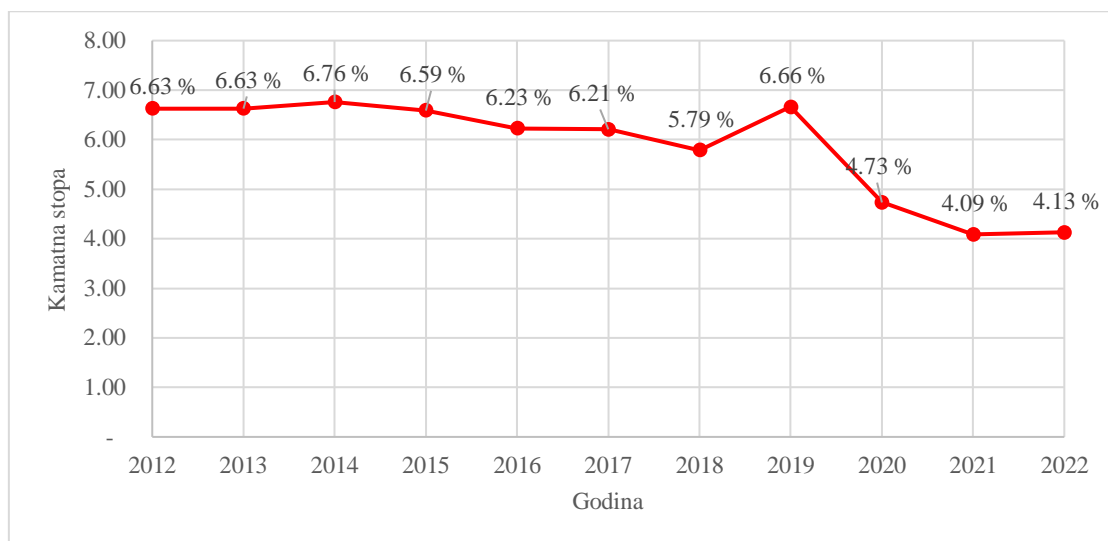
Grafikon 1. Kretanje kamatnih stopa na revolving kredite, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u Republici Hrvatskoj od 2012. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima HNB-a; <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki->

[podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope](#)

Općenito govoreći iz navedenog grafikona može se uvidjeti kako su kamatne stope na revolving kredite i prekoračenja po transakcijskim računima kao i na kredite po kreditnim karticama izrazito visoke, a razlog postojanja visokih kamatnih stopa na ovu vrstu kredita je što se krediti odobravaju bez konkretnog kolaterala. Međutim, u razdoblju od 10 godina može se uvidjeti izraziti trend pada kamatnih stopa. Najviša razina kamatnih stopa bila je u početnoj godini promatranja 2012. godini kada je iznosila za kredite po kreditnim karticama 11,56 %, dok za revolving kredite i prekoračenja po transakcijskom računu 7,87 % i shodno sljedećim godinama svake naredne bilježio se pad. Za revolving kredite i prekoračenja po transakcijskom računu najmanja razina kamatne stope je 2022. godine kada iznosi 2,91 % (za 2022. godinu korišteni su samo podaci za siječanj), dok za kredite po kreditnim karticama najmanje razina kamatne stope je u 2021. godini, a iznosi 8,88 %.

Na sljedećem grafikonu (grafikon 2) prikazani su podaci kretanja kamatnih stopa na potrošačke kredite u razdoblju od deset godina u Republici Hrvatskoj.

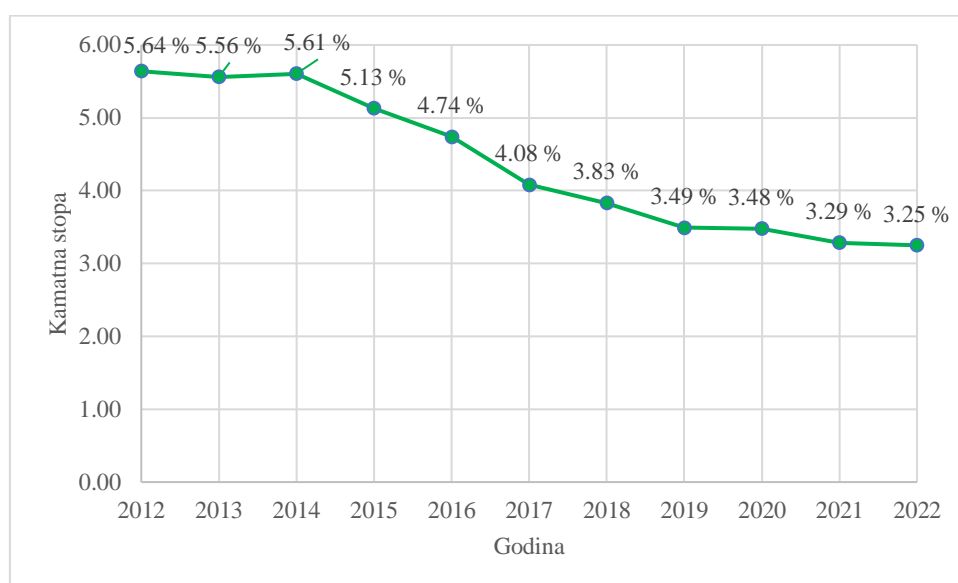
Grafikon 2. Kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima HNB-a; <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope>

Kamatne stope na potrošačke kredite, za razliku prethodnog grafikona koji je prikazan, nisu izrazito bilježile kontinuirano smanjenje u proučavanom razdoblju. Od 2012. godine do

2017. godine kamatne stope su se kretale od 6,21 % do maksimalnih 6,76 %, a prvi pad kamatnih stopa dogodio se 2018 godine na 5,79 %. Nakon rasta u 2019. godini na 6,66 % ono što je uslijedilo godinu dana kasnije je pad za 1,93 % kao i godine nakon toga kada su najniže kamatne stope na potrošački kredit zabilježene 2021. godine (4,09 %). Kada je riječ o 2022. godini prema objavljenim podacima HNB-a, za ovaj grafički prikaz uzeta je kamatna stopa samo za siječanj.

Grafikonom 3. prikazano je kretanje kamatnih stopa na stambene kredite u RH s promjenjivom kamatnom stopom, a razdoblje početnog fiksiranja kamatne stope je do jedne godine.

Grafikon 3. Kretanje kamatnih stopa na stambene kredite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2022. godine

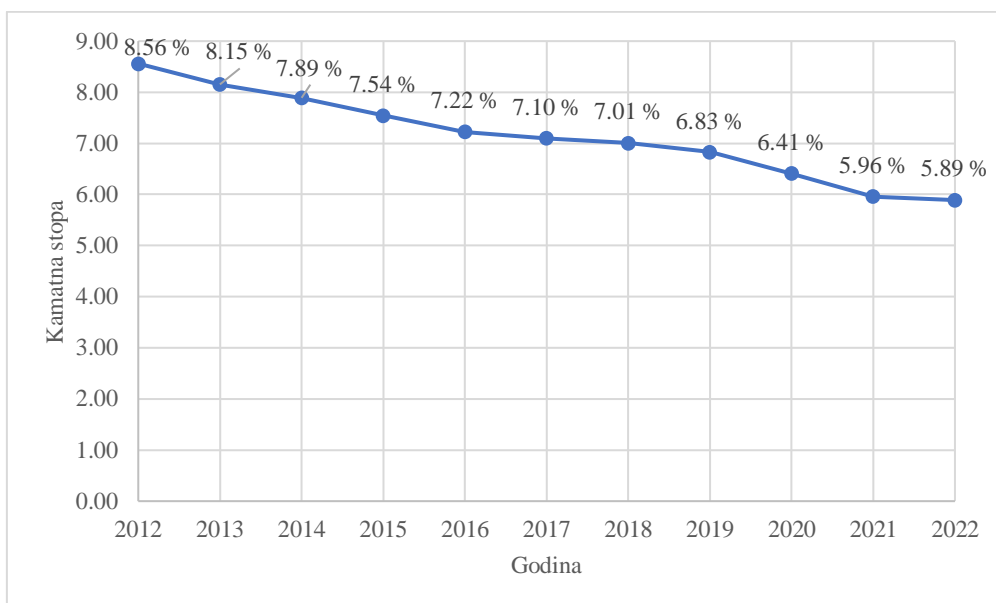
Izvor: Izrada autora prema podacima HNB-a; <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope>

Iz prikazanog grafikona vidljivo je postojanje trenda pada kamatnih stopa na stambene kredite. Izraziti pad dogodio se u razdoblju od 2015. godina pa sve do 2022. godine. U početnoj godini promatranja kamatne stope bile su 5,64 % pa sve do pada u 2015. godini na 5,13 %. Pad se bilježi u svim narednim godinama, odnosno do 2022. godine kada su kamatne stope na stambene kredite u RH na najnižoj razini od 3,25 %. Stambeni kredit je vrsta kredita koja se ugovara na dulji vremenski period, stoga razina kamatnih stopa na ovu vrstu kredita, to jest

njeno kretanje tijekom godina izrazito je bitno za klijenta jer su posljedično tome rate kredita manje.

4.2. Kretanje kamatnih stopa na kredite u Eurozoni od 2012. do 2022.

U ovome poglavlju analizira se kretanje kamatnih stopa na kredite u Eurozoni: analiza kamatnih stopa na: revolving kredite, potrošačke kredite i stambene kredite. Podaci su dobiveni sa stranice statistika Europodručja. U nastavku grafikonom 4. prikazana su kretanja kamatnih stopa na revolving kredite, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u razdoblju od 2012. do 2022.

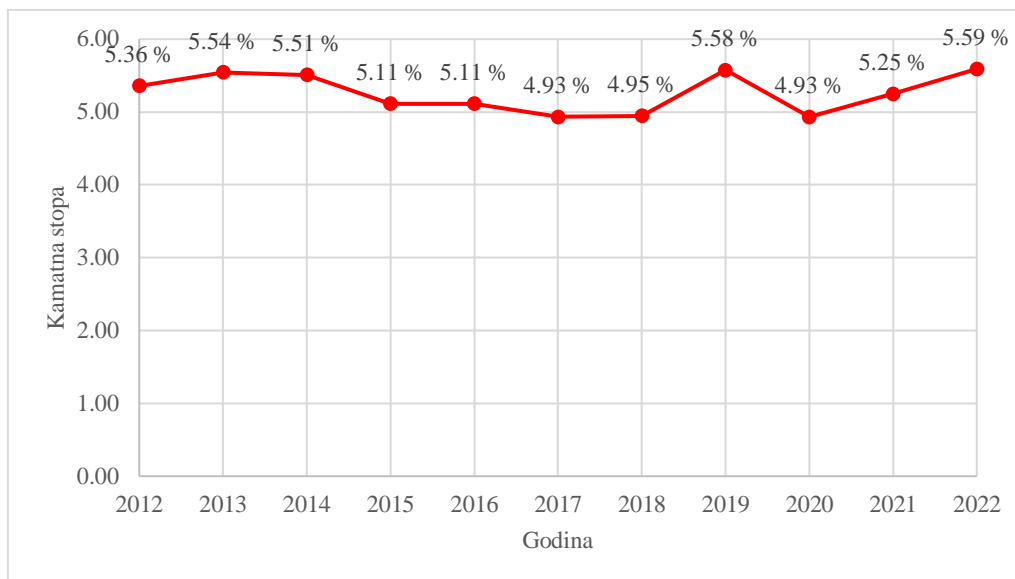

Grafikon 4. Kretanje kamatnih stopa na revolving kredite, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u Eurozoni od 2012. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima statistika Europodručja; <https://www.euro-area-statistics.org/?lg=hr>

Kamatne stope iz navedenog grafikona za revolving kredite i prekoračenja po transakcijskim računima te krediti po kreditnim karticama su izrazito visoke, a razlog, kao što se već prethodno naveo, je što se krediti odobravaju bez konkretnog kolaterala. Najveće kamatne stope bile su 2012. godine kada iznose 8,56 %, a svih sljedećih godina bilježi se kontinuirani pada kamatnih stopa. Tako primjerice, na početku 2022. godine kamatna stopa iznosi 5,89 % (navedeni postotak je samo za siječanj) što je daleko manje, nego u 2012. godini kada je postotak iznosio 8,56 %, što predstavlja razliku od 2,67 %.

Grafikonom 5 prikazano je kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite u razdoblju od 2012. do 2022. godine u Europodručju.

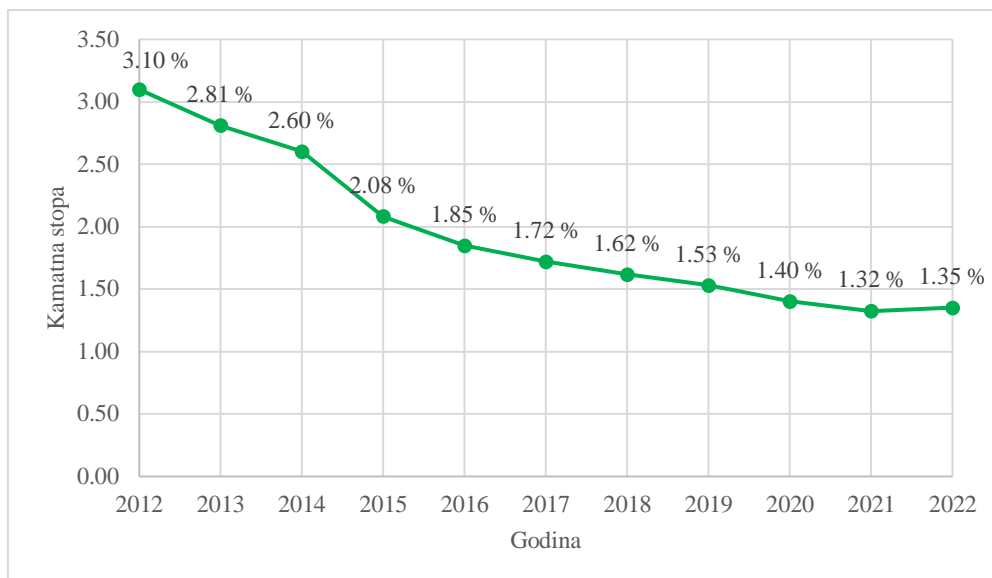

Grafikon 5. Kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite u Eurozoni u razdoblju od 2012. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima statistika Europodručja; <https://www.euro-area-statistics.org/?lg=hr>

Potrošački krediti u prikazanom grafikonu ne bilježe, za razliku od prethodnih grafikona, tendenciju pada kamatnih stopa, čak štoviše u 2022. godini veće su kamatne stope, nego na početku promatranog razdoblja 2012. godine. Iz navedenog grafikona ne uočavaju se veće oscilacija rasta ili pada kamatnih stopa. U pravilu, kamatne stope se kreću u rasponu od najniže zabilježenih 4,93 % 2017. godine do najviših 5,59 % u 2022. godini. Treba napomenuti kako je za 2022. godinu uzet podatak samo za siječanj te kako prosjek na kraju 2022. godine može biti ipak niži, ali i viši od 5,59 %.

Podaci kretanja kamatnih stopa na stambene kredite s promjenjivom kamatnom stopom prikazani su grafikonom 6., pri čemu je razdoblje početnog fiksiranja kamatne stope do jedne godine u razdoblju od 2012. do 2022. godine.

Grafikon 6. Kretanje kamatnih stopa na stambene kredite u Eurozoni u razdoblju od 2012. do 2022. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima statistika Europodručja; <https://www.euro-area-statistics.org/?lg=hr>

Kamatne stope na stambene kredite u Europodručju iz prikazanog grafikona bilježe tendenciju pada, kao što je vidljivo, kamatna stopa u 2022. godini iznosi 1,35 % što je izrazito povoljna kamatna stopa na stambene kredite. Najviša kamatna stopa bila je na početku promatranog razdoblja 2012. godine kada je iznosila 3,10 %, a svih narednih godina zabilježen je kontinuirani pad.

4.3. Analiza kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb

Privredna banka Zagreb osnovana je 1966. godine, a 1999. godine privatizacijom pripada Banca Commerciale Italiana (BCI) koja nakon godinu dana postaje dio grupacije Gruppo Intesa. Trenutno je PBZ dio Intesa Sanpaolo Grupe koja posluje u područjima Srednjoistočne Europe, Bliskog istoka i Sjeverne Afrike. Intesa Sanpaolo Grupa jedna je od vodećih bankarskih grupacija u Europi koja ima otprilike 4 700 podružnica te oko 21 milijuna klijenata (PBZ, 2022).

U svome poslovanju banka nudi razne usluge; kredite o kojima će se u nastavku govoriti (poglavlje 4.3.1.), različite oblike štednje poput oročene, otvorene, dječje štednje. Nudi mogućnost obavljanja transakcija putem internetskog i mobilnog bankarstva, a treba napomenuti da je PBZ prvi uveo internetsko bankarstvo u Hrvatskoj 2000. godine.

Mogućnost izbora velikog broja kartica poput: kreditne kartice s odgodom plaćanja, revolving kreditne kartice, Visa Debit, Visa Inspire itd. Banka nudi mogućnost osiguranja pa se tako mogu ugovoriti police osiguranja za životno, investicijsko, osiguranje od nezgoda, putno zdravstveno osiguranje itd. Postoji mogućnost kupovine zlatnika i srebrnjaka u banci poput zlatne i srebrne medalje Stjepana Radića, srebrnjaka (dan državnosti Republike Hrvatske, Olimpijske igre u Atlanti 1996. godine, Benedikt Kotruljević itd.), a klijentima nude mogućnosti čuvanja dragocjenosti u svojim sefovima (PBZ, 2022).

4.3.1. Ponuda kredita u Privrednoj banci Zagreb

Privredna banka Zagreb u svojoj ponudi ima različite oblike kredita, a u ponudi kredita za građane nudi različite oblike stambenih kredita poput: stambenih kredita, energo kredita, stambenih kredita za sanaciju šteta od potresa, stambenih kredita za građane u državama europodručja EU te stambenih kredita uz državnu subvenciju (PBZ, 2022).

Kada je riječ o namjeni *stambeni kredit* se odobrava za kupnju nekretnine, za kupnju s adaptacijom, rekonstrukciju, kupnju građevinskog zemljišta s izgradnjom itd. Krediti se mogu odobravati za kreditiranje apartmana, kuća za odmor i vikend kuća. *Energo krediti* su krediti koji se odobravaju za kupnju stambene nekretnine višeg energetskeg razreda A, A+ ili B, kupnju stambene nekretnine s poboljšanjem energetske učinkovitosti itd. *Stambeni krediti za sanaciju šteta* od potresa odobravaju se za namjenu adaptacije (sanaciju štete), izgradnje, dogradnje, nadogradnje itd. *Stambeni krediti za građane u državama europodručja EU* namjenjen je za kupnju stambene nekretnine u Republici Hrvatskoj, dok korisnici kredita mogu biti fizičke osobe nerezidenti koji imaju prebivalište u zemlji članici europodručja EU ili rezidenti, a koji ostvaruju redovna primanja u valuti EUR u zemlji članici europodručja EU. *Stambeni krediti uz državnu subvenciju* odobravaju se u cilju rješavanja stambenog pitanja sukladno Zakonu (kupnja, nadogradnja, izgradnja, itd) (PBZ, 2022).

U svojoj ponudi PBZ također ima i nenamjenske kredite, nenamjenski krediti uz CPI⁴ te nenamjenski krediti za umirovljenike. Također, kredite za obrazovanje kao što su educa krediti koji služi za plaćanje školarine ili troškova studiranja. Ekonomski fakultet u Osijeku ima suradnju s PBZ-om kako bi se pružili još bolji uvjeti kreditiranja za studente. Pod ostale vrste kredita banka nudi pozajmicu uz depozit, hipotekarni kredit i hipotekarni kredit za

⁴ CPI je osiguranje redovite otplate kredita.

objedinjavanje obveza koji služi za otplatu postojećih kredita u banci ili drugim bankama, uz uvjet da se minimalno 50 % hipotekarnog kredita koristi za otplatu postojećih kredita stambene namjene (PBZ, 2022).

Za male i srednje poduzetnike banka nudi PBZ COSME kredite. COSME je program EU-a za konkurentnost malih i srednjih poduzeća za razdoblje 2014. – 2020. godine., a ovu vrstu kredita karakteriziraju povoljni uvjeti financiranja, smanjenje zahtjeva za instrumentima osiguranja, tj. kreditiranje se odvija uz zadužnicu i mjenicu te druge instrumente osiguranja, ali bez hipoteke na nekretnini. Sljedeći krediti koje banka nudi za poduzetnike su HBOR krediti za nove investicije u kojem je PBZ u suradnji s HBOR-om usmjeren na razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Nadalje, ESIF ⁵ krediti za nove investicije koji se financiraju 50 % iz izvora ESIF fondova po kamatnoj stopi od 0 %, a 50 % daje PBZ uz iznimno povoljnu promjenjivu kamatnu stopu (PBZ, 2022).

4.3.2. Uvjeti kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb

Kada je riječ o uvjetima kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb u ovome poglavlju će se detaljno govoriti o trima vrstama kredita. Radi lakšeg prikazivanja podataka, u tablici 1 su prikazani osnovni podaci o stambenom, hipotekarnom i nenamjenskom kreditu. Podaci uključuju iznos kredita koji se može odobriti, rok otplate, kamatne stope po kojoj se krediti odobravaju i instrumenti osiguranja koji se zahtijevaju pri odobrenju.

Tablica 1. Uvjeti kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb

Vrsta kredita	Iznos kredita	Rok otplate	Kamatna stopa	Instrumenti osiguranja
Stambeni kredit bez hipoteke	37.500 - 300.000 HRK/ 5.000 - 40.000 EUR	Od 5 do 15 godina (za adaptaciju do 10 godina)	Fiksna - od 3,08 % do 3,48 % godišnje, (EKS od 3,33 % do 3,75 %	Obvezni +ostali instrumenti osiguranja

⁵ Europski strukturni i investicijski fondovi

Stambeni kredit s hipotekom	150.000 - 2.300.000 HRK/ 20.000 - 350.000 EUR	Od 5 do 30 godina	1. Fiksna (cijelo razdoblje) od 3,08 % do 3,68% godišnje, fiksno (EKS od 3,41 % do 4,02 %) 2. fiksna na 5 ili 15 godina, promjenjiva	Obvezni +ostali instrumenti osiguranja
Hipotekarni kredit	150.000 - 1.125.000 HRK/ 20.000 - 150.000 EUR	Od 5 do 20 godina	Promjenjiva- od 3,98 % do 4,08 % godišnje, (EKS 4,36 % do 4,46 %)	Obvezni instrumenti osiguranja
Nenamjenski kredit	15.000 - 300.000 HRK/ 2.000 - 40.000 EUR	Od 13 do 120 mjeseci	Fiksno - od 5,55 % do 6,48 % godišnje, (EKS od 5,70 % do 6,68 %)	Obvezni instrumenti osiguranja + dodatni

Izvor: Izrada autora prema podacima PBZ-a; <https://www.pbz.hr/gradjani>

Iz tablice je vidljivo kako se krediti mogu ugovoriti u dvije valute, a to su kune i euri uz valutnu klauzulu u eurima. Rokove otplate za stambene kredite moguće je ugovoriti od najmanje 5 godina pa sve do 15 ili 30 godina, ovisno o vrsti kredita, dok za hipotekarni kredit nudi se mogućnost ugovaranja od 5 do 20 godina. Nenamjenski kredit može se ugovoriti na najmanje 13 do najviše 120 mjeseci. Kamatne stope koje banka nudi za stambene kredite bez hipoteke su fiksne, dok za stambene kredite s hipotekom nudi dvije mogućnosti. Prva mogućnost je ugovaranje fiksne kamatne stope za cijelo razdoblje trajanja kredita, dok bi druga mogućnost bila ugovaranje fiksne kamatne stope na 5 ili 15 godina, a nakon toga za preostalo razdoblje bila bi promjenjiva. Za ugovaranje fiksne kamatne stope na 5 godina bila bi od 2,78 % do 3,38 % godišnje, (ostalo razdoblje promjenjiva kamatna stopa od 2,78 % do 3,18 % godišnje, EKS od 3,12 % do 3,73 %). Za ugovaranje fiksne kamatne stope na 15 godina ona može biti od 3,28 % do 3,88 % godišnje (ostalo razdoblje promjenjiva kamatna stopa od 2,78 % do 3,18 % godišnje, EKS od 3,63 % do 4,24 %).

U tablici nije prikazano, međutim, postoje stambeni krediti uz osiguranje korisnika kredita (CPI) koje imaju posebno određene kamatne stope. Stoga kamatne stope za kredite uz hipoteku može biti fiksna (cijelo razdoblje otplate) od 2,78 % do 3,38 % godišnje (EKS od 3,51 % do

4,12 %). Zatim, fiksna na 5 ili 15 godina, gdje za 5 godina fiksna kamatna stopa kreće se od 2,48 % do 3,08 % godišnje (ostalo promjenjivo od 2,48 % do 2,88 % godišnje, EKS od 3,22 % do 3,82 %), a za 15 godina od 2,98 % do 3,58 % godišnje (ostalo promjenjiva kamatna stopa od 2,48 % do 2,88 % godišnje, EKS od 3,72 % do 4,32 %). Kamatne stope na nenamjenske kredite su fiksno određene, ali postoji mogućnost ugovaranja nenamjenskog kredita uz osiguranje korisnika kredita (CPI) gdje su kamatne stope, također fiksno utvrđene od 4,46 % do 5,39 % godišnje (PBZ, 2022).

Pod kategorijom instrumenti osiguranja kod svih vrsta kredita postoje obvezni instrumenti osiguranja, a to uključuje: Izjavu o zapljeni po pristanku dužnika i Zadužnica izdana od svih sudionika u kreditu koja je potvrđena kod javnog bilježnika. Kod stambenih kredita postoje i ostali instrumenti osiguranja poput: založno pravo na nekretnini, polica osiguranja imovine od osnovnih opasnosti za nekretninu, polica osiguranja korisnika stambenog potrošačkog kredita (CPI), polica životnog osiguranja s otkupnom vrijednošću u visini 2,5 % ili 5 % od iznosa kredita ili jedan jamac itd. Također, kod hipotekarnih kredita su slični instrumenti osiguranja poput: založno pravo na nekretnini, polica osiguranja imovine od osnovnih opasnosti za nekretninu, polica osiguranja od nezgode/ života korisnika kredita za pokriće 100 % iznosa kredita. Kod nenamjenskih kredita dodatni instrumenti osiguranja za kredite iznad 120.000 HRK/15.000 EUR je jedan jamac ili zalog na polici životnog osiguranja korisnika kredita s otkupnom vrijednosti u visini 10 % od iznosa kredita, uz vinkulaciju police osiguranja u korist banke te polica osiguranja korisnika nenamjenskog kredita (CPI) (PBZ, 2022).

4.4. Analiza kreditiranja u Zagrebačkoj banci

Zagrebačka banka osnovana je 1914. godine, a članica je UniCredit grupe od 2002. godine. UniCredit grupa je paneuropska komercijalna banka koja posluje u Italiji, Njemačkoj, srednjoj i istočnoj Europi te nudi svoje usluge za oko 15 milijuna klijenata. Zagrebačka banka u Republici Hrvatskoj ima 108 podružnica diljem zemlje u kojima je zaposleno preko 3 500 ljudi (ZABA, 2022).

Od usluga Zagrebačka banka nudi mogućnost ugovaranja police osiguranja poput životnog, zdravstvenog, autoosiguranja, osiguranja otplate kredita i dr.. Također, nudi brokerske usluge i skrbništvo nad financijskim instrumentima, različite oblike fondova poput dioničkog fonda,

mješovitog fonda, fonda s dospjećem i dr., mogućnost ugovaranja oročene i otvorene štednje, dok će detaljnije o ponudi kredita biti govora u nastavku (ZABA, 2022).

4.4.1. Ponuda kredita u Zagrebačkoj banci

Ponuda kredita Zagrebačke banke uključuje gotovinske kredite u kojima je klijentu u okviru mobilnog bankarstva omogućeno brzo ugovaranje kredita. Postupak ugovaranja m-kredita je takav da se unutar mobilne aplikacije m-zaba unesu podaci, željeni iznos (ali odobravaju se krediti do 100.000,00 kn) i nakon kreiranja ponude ugovara se kredit te je novac na računu klijenta (ZABA, 2022).

Zatim, u okviru ponude banka građanima nudi stambeni kredit, stambeni kredit za mlade te zeleni stambeni kredit, studentski kredit, hipotekarni kredit, lombardni kredit, limit obročnog plaćanja po debitnoj kartici. *Stambeni kredit za mlade* omogućuje financiranje prve stambene nekretnine osobama do 40 godina života. *Zeleni kredit* namijenjen je za kupnju ili izgradnju niskoenergetskih stambenih nekretnina te za poboljšanje energetske učinkovitosti stambene nekretnine. Zagrebačka banka u svom portfelju kredita ima ponudu i za studente, a obuhvaća *studentski kredit* koji uključuje kredit za školovanje koji se može ugovoriti od 1.500,00 kn do 150.000,00 kn te kredit za financiranje troškova života za vrijeme studiranja od 500,00 kn do 5.000,00 kn gdje se omogućuje da student ne mora isključivo biti kreditno sposoban, nego to može biti sudužnik (roditelj/treća osoba). *Hipotekarni kredit* se nudi za potrebe većeg iznosa gotovine, a potrebno je posjedovanje nekretnine koja služi kao instrument osiguranja. Zatim, banka u ponudi ima *lombardni kredit* gdje osoba mora biti vlasnik oročene štednje ili police osiguranja života. Ovaj kredit karakterizira povoljna kamatna stopa, ne postoji potreba za instrumentima osiguranja niti ograničavanje starosne dobi te mogućnost otplate odjednom iz sredstava založnog instrumenta osiguranja. Govoreći o starosnoj dobi upravo se umirovljenicima omogućuje ugovaranje kredita bez instrumenata osiguranja do 78. godine života. Stoga umirovljenici mogu ugovoriti kredite na iznos od 2.000,00 kn pa sve do 35.000,00 kn, a rok otplate je 13 do 48 mjeseci. Banka uz ponude kredita omogućuje limit obročnog plaćanja po debitnoj kartici (bez kamata) u kojima za odobravanje uvjet mora biti redovita mjesečna primanja na debitnoj kartici, a ugovoriti se može od 5.000,00 kn do 20.000,00 kn (ZABA, 2022).

U ponudi za poduzetnike Zagrebačka banka nudi mogućnost financiranja investicija, a što uključuje dugoročni investicijski kredit, financiranje putem leasinga te posebni programi

kreditiranja. Dugoročni investicijski kredit namijenjen je poduzetnicima za kupnju zemljišta, opreme, prijevoznih sredstava, refinanciranja dugoročnih kredita odobrenih kod drugih banaka itd. Uvjeti za odobravanje ovog kredita zapravo ovise o kojoj vrsti ulaganja je riječ te naravno o kreditnoj sposobnosti klijenta i samom projektu. Financiranje putem leasinga obuhvaća leasing vozila, nekretnina te strojeva i opreme, a sve navedeno omogućava olakšavanje kupnje navedenih stvari. Zadnje što ulazi u ponudu za poduzetnike su posebni programi kreditiranja, a oni uključuju: suradnju s HBOR-om za poticanje izvoza i poduzetništva, suradnju s HAMAG-BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije), suradnju s međunarodnim financijski institucijama kao što su Europska investicijska banka (EIB) i Europski investicijski fond (EIF) te suradnja s jedinicama lokalne i područne samouprave za poticanje razvoja gospodarstva. Zagrebačka banka u ponudi ima i kredite za financiranje obrtnih sredstava koja uključuje dopušteno prekoračenje po transakcijskom računu koji je namijenjen za osiguravanje tekuće likvidnosti, zatim, kratkoročni kredit za obrtna sredstva namijenjen plaćanju robe, potreba u proizvodnji, likvidnost te trajna obrtna sredstva (ZABA, 2022).

4.4.2. Uvjeti kreditiranja u Zagrebačkoj banci

Tablicom 2 prikazati su uvjeti kreditiranja u Zagrebačkoj banci koji, kao i u primjeru Privredne banke Zagreb, obuhvaćaju tri vrste kredita (stambeni, hipotekarni i gotovnski krediti). Podaci uključuju iznos kredita koji se može odobriti, rok otplate, kamatne stope po kojoj se krediti odobravaju i instrumenti osiguranja koji se zahtijevaju pri odobrenju.

Tablica 2 Uvjeti kreditiranja u Zagrebačkoj banci

Vrsta kredita	Iznos kredita	Rok otplate	Kamatna stopa	Instrumenti osiguranja
Stambeni kredit	2.500 - 450.000 EUR	Stambeni krediti bez zaloga do 40.000 EUR: do 10 godina Model A: 5 do 15 godina MODEL B: od 3 do 30 godina MODEL C: do 30 godina	Model A Model B Model C	Obvezni +ostali instrumenti osiguranja

Hipotekarni kredit	180.000 - 1.100.000 HRK	Od 5 do 10/ od 10 do 15	Fiksna - 4,50 % godišnje, (EKS 4,95 %)	Obvezni instrumenti osiguranja
Gotovinski kredit	10.000 - do 100.000 kn/ 1.500 EUR - 40.000 EUR	Od 13 mjeseci do 120 mjeseci	Fiksna: do 5 godina 5,10 % Iznad 5 godina 4,90 %	Obvezni instrumenti osiguranja

Izvor: Izrada autora prema podacima Zagrebačke banke; <https://www.zaba.hr/home/>

Iz navedene tablice može se uvidjeti kako je valuta ugovaranja kod stambenih kredita isključivo u eurima uz valutnu klauzulu u eurima, dok kod hipotekarnih kredita isključivo u kunama, a gotovinski kredit omogućuje ugovaranje u obje valute. Kod stambenih kredita rokovi otplate razrađeni su u nekoliko kategorija. Prva kategorija podrazumijeva stambene kredite koji se odobravaju bez zaloga i to do iznosa 40.000 EUR, a rok otplate je do 10 godina. Zatim ono što Model A podrazumijeva je kredit s rokom otplate od 5 do 15 godina u kojem je fiksna kamatna stopa, Model B s promjenjivom kamatnom stopom od 3 do 30 godina i Model C s kombinacijom fiksne i promjenjiva kamatne stope do 30 godina. Rok otplate kod hipotekarnih kredita može biti od 5 do 10 godina, ako se ne dokazuje namjena kredita te od 10 do 15 godina, ako se dokazuje namjena kredita (ZABA, 2022).

Kod kamatnih stopa na stambene kredite postoji Model A fiksna kamatna stopa, a iznosi 3,30 %, sa zalogom ili bez zaloga na nekretninu, dok EKS iznosi 3,53 % bez zaloga na nekretninu, a 3,71 % uz zalog na nekretninu. Model B je promjenjiva kamatna stopa koja se sastoji od varijabilnog i fiksnog dijela. Fiksni dio je 2,87 %, a varijabilni dio je 6M NRS1 za EUR (0,09 %), pa kamatna stopa iznosi 2,96 % (EKS 3,32 %). Model C je kombinacija fiksne i promjenjive, fiksna je 2,89 % (prvih 5 godina), promjenjiva 2,79 % (do 25 godina), EKS 3,21 %. Kod modela C, također postoji i obavezno osiguranje otplate kredita (CPI) gdje je fiksna kamatna stopa 2,49 %, a promjenjiva 2,39 %. Kod hipotekarnog i gotovinskog kredita kamatne stope su fiksne (ZABA, 2022).

Instrumenti osiguranja kod stambenih i hipotekarnih kredita su: Zadužnica i Izjava o zapljeni po pristanku dužnika, polica osiguranja od nesretnog slučaja te dodatne usluge, poput polica osiguranja koje korisnik kredita ugovara kao uvjet za odobravanje stambenog /hipotekarnog

kredita. Kod stambenih kredita za iznose više od 40.000 EUR obvezno je zasnivanje založnog prava na nekretnini, a kod hipotekarnih kredita zalog na nekretnini u omjeru minimalno 1:1,5 uz vinkulaciju police osiguranja od osnovnih opasnosti za nekretninu. Kod nenamjenskih kredita instrumenti osiguranja su: Izjava o zapljeni po pristanku dužnika, Zadužnica i osiguranje otplate kredita (ZABA, 2022).

4.5. Analiza kreditiranja u OTP banci Mađarska

OTP banka je bankarska grupacija koja posluje u 11 zemalja srednje i istočne Europe, a broji gotovo više od 16 milijuna korisnika te oko 40 000 zaposlenika. OTP banka osnovana je 1990. godine u Mađarskoj, dok u Republiku Hrvatsku OTP banka dolazi 2005. godine (OTP, 2022).

U ponudi OTP banka ima uz ponudu kredita koja će se u sljedećem poglavlju detaljno razraditi, mogućnost štednje (oročeni depoziti, oročeni devizni depoziti, stambena štednja itd.). Zatim, mogućnost ulaganja u mađarske i strane vrijednosne papire poput dionica, obveznica, državnih vrijednosnih papira itd, mogućnost otvaranja mirovinskog, zdravstvenog fonda te ugovaranje polica osiguranja poput osiguranja života i od nezgoda, osiguranja doma, putnog osiguranje itd. (OTP, 2022).

4.5.1. Ponuda kredita u OTP banci

Ponuda kredita za građane u OTP banci uključuje mogućnost ugovaranja stambenog kredita za kupnju rabljene ili u potpunosti nove nekretnine, za renoviranje i nadogradnju ili isključivo za gradnju nove. U sklopu stambenih kredita nudi se mogućnost ugovaranja zelenog stambenog kredita za kupnju ili gradnju nekretnina koje imaju visoku energetska učinkovitost, a također i ugovaranje hipotekarnog kredita. Sljedeća ponuda koju banka nudi su krediti na besplatno korištenje poput osobnih pozajmica, prekoračenja, robni kredit koji se odobrava na način da se prilikom kupnje proizvoda/usluge u trgovini mora ispuniti određeni obrazac sa zahtjevom za kredit u kojem nakon kratkog vremena banka obavještava pod kojim uvjetima se kredit može odobriti. Također, postoji mogućnost ugovaranja kredita za bebu u kojima se pruža financijska pomoć novopečenim roditeljima u obliku beskamatnog kredita do 10 milijuna forinti, dok vlada Mađarske omogućuje uz taj iznos i isplatu od 80.000,00 forinti. OTP banka nudi mogućnost ugovaranja studentskog kredita te lombardnog kredita koji se odobrava bez predočenja prihoda, ali instrumenti osiguranja moraju biti prihvaćeni od strane banke kao što su vrijednosni papiri ili oročeni depozit (OTP, 2022).

OTP banka za poslovne subjekte, odnosno mala i srednja poduzeća nudi na izbor kratkoročne, dugoročne kredite, kredite za razvoj poljoprivrede i dodatne poljoprivredne kredite. Kratkoročni krediti namijenjeni su za rješavanje problema s likvidnošću ili problema s povećanim troškovima, a tu se nudi OTP Momentum Plus prekoračenje, OTP kredit za obrtna sredstva, OTP poljoprivredno i poduzetničko prekoračenje, kredit za likvidnost itd. Dugoročni krediti odobravaju se uz jamstva poput nekretnine, gotovine ili privatna jamstva, a uključuju kredite kao što su OTP kredit za razvoj poduzeća, OTP Cash korporativna zalagaonica gdje je instrument osiguranja depozit, devizna potraživanja ili vrijednosni papiri. Također, u dugoročne kredite pripada investicijski kredit te razvojni investicijski kredit za poljoprivredna poduzeća koji je subvencioniran od strane države. Krediti za razvoj poljoprivrede u Mađarskoj je namijenjen za kupnju oranica, životinja i ulaganja u poljoprivredu gdje se primjerice za kupnju oranica može odobriti najviše 40 milijuna forinti, dok za druge namjene najviše 10 milijuna forinti (OTP, 2022).

4.5.2. Uvjeti kreditiranja u OTP banci

Kod promatranja kreditiranja u OTP banci za primjer je uzet stambeni kredit koji je namijenjen za kupnju nove nekretnine, hipotekarni kredit i OTP osobni zajam kao nenamjenski kredit. U tablici 3 prikazani su podaci o iznosu kredita, rokovima otplate, kamatnim stopama i instrumentima osiguranja.

Tablica 3 Uvjeti kreditiranja u OTP banci

Vrsta kredita	Iznos kredita	Rok otplate	Kamatna stopa	Instrumenti osiguranja
Stambeni kredit (za kupnju)	500.000 HUF- 130.000.000 HUF	Od 6 do 30 godina	Fiksna: Od 5 godina: 7,55 % do 8,95 % Od 10 godina: od 8,09 % do 9,49 % Od 20 godina: od 8,55 % do 9,95 %	Imovina i redovita mjesečna primanja
Hipotekarni kredit	500.000 HUF - 50.000.000 HUF	Od 6 do 25 godina	Fiksne: od 20 godina od 8,59 % do 9,99 %	Nekretnina u zalog

			Od 10 godina od 8,50 % do 9,90 % Od 5 godina od 8,40 % do 9,80 %	
OTP osobni zajam	500.000 HUF - 8 milijuna HUF	Od 24 do 84 mjeseci	Fiksna od 11,99 % do 19,99 %	Osiguran prihodom

Izvor: Izrada autora prema podacima OTP banke;

<https://www.otpbank.hu/portal/hu/Maganszemelyek>

Iz navedene tablice može se uvidjeti kako se krediti mogu ugovoriti isključivo u mađarskim forintama. Kamatne stope na stambene kredite namijenjene za kupnju nekretnine su fiksne, a različite su prema vremenskom trajanju kredita te su upravo tako i raspoređene. Kamatne stope na hipotekarne kredite, također ovise o vremenskom trajanju kredita, a određene su u fiksnom postotku, dok za OTP osobni zajam moguće je ugovoriti fiksnu kamatnu stopa koja pak ovisi o iznosu kredita koji se ugovara pa su tako kamatne stope mogu kretati od 11,99 % pa sve do 19,99 %. Instrumenti osiguranja kod stambenih kredita su imovina koja može poslužiti kao kolateral i redovita mjesečna primanja koja klijent prima u razdoblju od najmanje 3 mjeseca i ne manje od 100.000 HUF. Instrument osiguranja kod hipotekarnog kredita je upis hipotekarnog prava na nekretnini ponuđenoj kao zalog u korist banke. Iznos kredita ne smije prelaziti određeni postotak (85 %) u odnosu na postotak vrijednosti zaloga. U slučaju da iznos kredita prelazi navedeni postotak, kao zalog za uzimanje kredita može se prihvatiti dodatna nekretnina. Također, imovina mora biti pokrivena osiguranjem od elementarnih šteta za vrijeme trajanja kredita. Kod OTP osobnog zajma kredit je osiguran prihodom, a ne imovinom, a klijent mora primati redovite prihode u trajanju od 6 mjeseci i to ne manje od 100.000 HUF (OTP, 2022).

4.6. Analiza kreditiranja u Erste banci Austrija

Erste Bank Oesterreich je banka osnovana prije više od 200 godina u Austriji, a koja posluje u zemljama srednje i istočne Europe poput Slovačke, Hrvatske, Mađarske, Rumunjske itd. Erste banka ima oko 16 milijuna klijenata, 15 300 zaposlenih, a banka uključuje 49 instituta (46 štedionica, Erste Bank, Erste Group, Zweite Sparkasse) (Erste Bank, 2022).

Erste banka u ponudi ima mogućnost ugovaranja polica osiguranja poput mirovinskog, zdravstvenog, osiguranje od života itd., zatim, mogućnost ugovaranja štednje uz zajamčenu

kamatu, štednja za djecu. Za ulaganje ili darivanje nudi se mogućnost kupovine kovanica od srebra, zlata ili bakra, također omogućuje se ulaganje u investicijski fond, dionički fond, Austrijski otvoreni fond za nekretnine itd. Banka također nudi mogućnost ulaganja u vrijednosne papire u kojem pruža savjetodavne usluge te sve bitne informacije o vrijednosnim papirima. Vrijednosni papiri koji su obuhvaćeni: dionice, obveznice, alternativni oblici ulaganja poput zlata, nekretnina itd. (Erste Bank, 2022).

4.6.1. Ponuda kredita u Erste banci

Erste banka u ponudi svojih kredita za građane ima stambene kredite gdje postoje različite inačice samog kredita kao što su stambeni kredit uz hipoteku, stambeni kredit bez hipoteke, stambeni račun, kredit za namještaj. Kod potrošačkog kreditiranja, banka nudi mogućnost ugovaranja potrošačkog kredita, kredita za automobil ili motocikl, kredita za godišnji odmor koji se odobrava u iznosu do 50.000,00 EUR te zahtjeva ugovaranje police životnog osiguranja. Također, u ponudi postoji kredit za rekonstrukcije što obuhvaća bilo kakve promjene i rekonstrukcije vlastitog doma. U ponudi su još online kredit za zdravlje što se odnosi na stomatološke tretmane, operacije, rehabilitacijsko liječenje itd., kredit za obrazovanje i kredit za vjenčanje (Erste Bank, 2022).

Za male i srednje poduzetnike banka ima u ponudi kredite koji uključuju investicijske kredite, kredite za pomoć u početnim fazama ulaganja što obuhvaća nabavu strojeva, opreme, nekretnina itd. Također, mikrokredite za poslovnu ideju do iznosa 12.500 EUR, a za tu vrstu kredita nisu potrebni instrumenti osiguranja niti kapital jer banka provodi analizu je li sam projekt prihvatljiv za financiranje ili ne. Zatim, financiranje obrtnog kapitala i faktoring, a faktoring zapravo označava da poduzeća prodaju svoja potraživanja Intermarket banci što omogućava veću sigurnost i zaštitu od loših potraživanja jer tada banka preuzima rizik (Erste Bank, 2022).

4.6.2. Uvjeti kreditiranja u Erste banci

U sljedećoj tablici (tablici 4) prikazani su uvjeti kreditiranja u Erste banci Austrija. Podaci uključuju stambene kredite s hipotekom i bez hipoteke te potrošački kredit.

Tablica 4 Uvjeti kreditiranja u Erste banci

Vrsta kredita	Iznos kredita	Rok otplate	Kamatna stopa	Instrumenti osiguranja
Stambeni kredit bez hipoteke	Neograničeno	Do 15 godina	Fiksna kamatna stopa, varijabilna kamatna stopa, ograničenja kamatnih stopa	Polica osiguranja, vrijednosni papiri, štednja
Stambeni kredit s hipotekom	Neograničeno	Do 30 godina	Fiksna kamatna stopa, varijabilna kamatna stopa, ograničenja kamatnih stopa	Osiguranje u zemljišnim knjigama (hipoteka)
Potrošački kredit	3.000 EUR - 50.000 EUR	Do 10 godina	Fiksno 4,6 % (EKS 6,5 %)	Dokumentacija (dokaz o prihodima u posljednjih 3 mjeseca)

Izvor: Izrada autora prema podacima Erste banke;

<https://www.sparkasse.at/erstebank/privatkunden>

Podaci u navedenoj tablici pokazuju da na službenim stranicama Erste Banke Austrija postoji neograničena mogućnost iznosa kredita za stambeni kredit s hipotekom/bez hipoteke dok za potrošački kredit ima utvrđeni iznos od 3.000 do 50.000 EUR. Kada je riječ o rokovima otplate ono jedino kod stambenih kredita s hipotekom može biti produženo na 35 godina i to jedino za osobe koje su mlađe od 35 godina prilikom ugovaranja kredita. Kamatne stope za potrošački kredit jedino su konkretno navedene i to je fiksna kamatna stopa od 4,6 %. Nadalje, kamatne stopae za stambene kredite (s ili bez hipoteke) mogu se ugovoriti fiksne kamatne stope, varijabilne kamatne stope koje se temelje na trenutačnoj kamatnoj stopi, kao što je 3-mjesečni EURIBOR, dok se ona mijenja svakih 3 mjeseca. Ograničenja kamatnih stopa podrazumijeva ograničenja u gornjim i donjim granicama kretanja kamatnih stopa. Kod instrumenata osiguranja stambenog kredita bez hipoteke potrebno je imati ugovorene police osiguranja od rizika neplaćanja, životno osiguranje, osiguranje od požara, zatim, štednu knjižicu ili u vlasništvu imati vrijednosne papire. Za stambeni kredit s hipotekom potrebno je založno pravo na nekretnini koja je upisana u zemljišne knjige, a briše se iz upisa nakon otplate kredita. Kod

potrošačkog kredita na internetskim stranicama postoji jedino informacija da je potrebno prilikom podizanja kredita priložiti dokaz o primanju prihoda u posljednjih 3 mjeseca (Erste bank, 2022).

4.7. Usporedna analiza kreditiranja u odabranim hrvatskim i bankama EU

U ovome poglavlju provedena je usporedna analiza uvjeta kreditiranja u 4 odabrane banke, a dok će se nakon toga na konkretnim primjerima dvaju kredita usporediti koliko bi iznosilo kreditiranje u navedenim bankama.

Uvjeti kreditiranja u svim bankama tablično su bili prikazani u prethodnom poglavlju (poglavlje 4.6.). U Privrednoj banci Zagreb ponuda kredita za građane obuhvaća: stambeno kreditiranje gdje se nudi 4 varijante izbora stambenog kredita, mogućnost 3 varijante nenamjenskog kredita u kojoj su uključeni krediti za umirovljenike, a uz navedene u ponudi su još i ostale vrste kredita. Uvjeti kreditiranja za stambeni kredit bez hipoteke, stambeni kredit s hipotekom, hipotekarni kredit i nenamjenski kredit iznosi mogućeg ugovaranja kredita su točno definirani, a krediti se mogu ugovoriti u hrvatskoj kuni i euru. Kamatne stope koje se nude su uglavnom fiksne, dok se promjenjiva može jedino ugovoriti kod hipotekarnog kredita te stambenog kredita s hipotekom kada nakon proteka razdoblja fiksne kamatne stope od 5 ili 15 godina ona može biti promjenjiva. Instrumenti osiguranja su točno i jasno definirani za svaku vrstu kredita te oni čine uglavnom obvezne instrumente osiguranja, dok kod stambenih kredita bez hipoteke i s hipotekom postoje još i dodatni instrumenti osiguranja.

Zagrebačka banka u ponudi kredita za građane u području stambenog kreditiranja nudi mogućnost ugovaranja 3 varijante stambenog kredita, ugovaranje gotovinskog, hipotekarnog i lombardnog kredita. Također, banka nudi mogućnost kredita za umirovljenike te kredita za obrazovanje. Uvjeti kreditiranja detaljno su obrađeni za stambeni, hipotekarni te gotovinski kredit. Iznosi kredita mogu se ugovoriti u dvije valute (euro i kuna), a kamatne stope su u stambenom kreditu razrađene po modelima. Modeli su kategorizirani prema fiksnoj kamatnoj stopi (A), promjenjivoj kamatnoj stopi (B) te kombinacije fiksne i promjenjive (C). Za preostale dvije vrste kredita kamatne stope su fiksne. Instrumenti osiguranja su isti kao i kod Privredne banke Zagreb gdje su obuhvaćeni obvezni instrumenti osiguranja, dok za stambene kredite postoje dodatni instrumenti osiguranja.

OTP banka Mađarska u svojoj ponuda kredita za građane obuhvaća različite oblike stambenog kreditiranja ovisno o kojoj svrsi je riječ. Ponuda, također obuhvaća hipotekarni kredit, kredit na besplatno korištenje poput osobnih pozajmica, prekoračenja, robni kredit, kredit za bebu, studentski kredit te lombardni kredit. Uvjeti kreditiranja, koji su tablično prikazani za OTP banku, uključuju stambeni kredit za svrhu kupnje nekretnine, hipotekarni kredit i OTP osobni zajam. Svi krediti nude mogućnost ugovaranja isključivo u mađarskim forintama, a kamatne stope na sve kredite su fiksne. Instrumenti osiguranja na njihovim web stranicama nisu u tolikoj mjeri razrađeni kao u bankama u RH pa tako za stambeni kredit instrument osiguranja predstavlja imovina te redovita mjesečna primanja, dok kod hipotekarnog kredita bi to bila hipoteka, a OTP osobni zajam je osiguran prihodom.

U Erste banci Austrija ponuda kredita obuhvaća stambeno kreditiranje u kojem također postoje 4 varijante stambenog kreditiranja. Kod potrošačkog kreditiranja postoji mogućnost ugovaranja potrošačkog kredita, kredita za automobil ili motocikl, kredita za godišnji odmor, kredita za rekonstrukcije. U ponudi su još online kredit za zdravlje, za obrazovanje, kredit za vjenčanje. Pod poglavljem uvjeti kreditiranja analizirali su se stambeni krediti bez hipoteke te s hipotekom i potrošački krediti. Mogućnost ugovaranja iznosa kredita kod stambenih kredita je neograničen, dok kod potrošačkog kredita maksimalan iznos može biti 50.000 EUR. Iako, iznosi kod stambenog kreditiranja nisu strogo definirani rokovi otplate jesu. Kamatna stopa za potrošački kredit propisana je fiksna kamatna stopa, dok za stambene kredite nudi se mogućnost ugovaranja fiksne, promjenjive ili ugovaranje ograničenja kamatnih stopa, a to se ugovara u njihovim poslovnica s obzirom na želje klijenta. Instrumenti osiguranja za stambene kredite bez hipoteke su police osiguranja, vrijednosni papiri i štednja, dok za stambene kredite s hipotekom je hipoteka na nekretnini. Instrumenti osiguranja za potrošački kredit uključuju jedino potrebnu dokumentaciju o prihodima koje je klijent primio u posljednjih tri mjeseca te na njihovim internetskim stranicama može se pronaći isključivo samo ta informacija.

Ponuda kredita u 4 odabrane banke je usporedno veća u Mađarskoj i Austriji, nego u bankama s poslovanjem u RH, stoga se prihvaća druga hipoteza koja se odnosi na to da je ponuda kredita veća u odabranim bankama EU nego u odabranim bankama RH. U promatranim bankama u RH najviše je pokriveno stambeno i nenamjensko kreditiranje gdje je pogotovo za stambeno kreditiranje ono posebno razrađeno u kategorije. OTP Mađarska i Erste banka Austrija uz razrađeno stambeno kreditiranje, nude mogućnost ugovaranja kredita koje u Hrvatskoj gotovo da ni ne postoje poput: kredit za vjenčanje, kredit za bebu, kredit za zdravlje, kredit za godišnji odmor itd. Ovakvi krediti u Hrvatskoj ne postoje iz razloga što potreba za njima ne postoji, a

također Austrija i Mađarska su veće zemlje po broju klijenata pa je potrebna veća raznovrsnost u ponudi kredita, nego što je to u Hrvatskoj.

Kod uvjeta kreditiranja, provedena je analiza na konkretnom primjeru za stambeni kredit s hipotekom i nenamjenski kredit u sve četiri banke. Prvo je analiziran stambeni kredit s hipotekom koji se za ovaj slučaj analize tražio u iznosu od 100.000,00 EUR, dok je za potrebe mađarske banke OTP on iznosio 37.327.000 HUF što je u eurima prema srednjem tečaju HNB-a⁶ približno 102.290,76 EUR. Razdoblje otplate kredita je 15 godina. U tablici 5 prikazani su podaci koji uključuju mjesečnu ratu, kamatnu stopu te ukupni iznos otplate kredita.

Tablica 5. Stambeni kredit s hipotekom

Banka	Kamatna stopa	Mjesečna rata	Iznos za otplatu
PBZ	f. k. s. 3,08 %	694,44 EUR	124.998,27 EUR
ZABA	f. k. s. 2,49 %	666,33 EUR	126.904,91 EUR
OTP	f. k. s. 7,75 %	353.655 HUF	63.657.900 HUF
ERSTE	f. k. s. 2,5 %	652,00 EUR	117.360,00 EUR

Izvor: Izrada autora prema kreditnim kalkulatorima banaka

Iz navedene tablice može se uočiti kako su kamatne stope na stambene kredite u OTP banci uvjerljivo najveće te iznose 7,75 % dok je ona fiksna za cijelo vrijeme trajanja kredita kao i u ostalim bankama. Najniža kamatna stopa je u Zagrebačkoj banci te iznosi 2,49 %. Kada je riječ o mjesečnim ratama kredita uvjerljivo najveća rata kredita je u OTP banci te iznosi 353.655 HUF što preračunato u eure iznosi približno 947,45 EUR. Najniža mjesečna rata bila bi u Erste banci u iznosu od 652,00 EUR. Razlika između najveće rate OTP banke i najniže rate Erste banke je 295,45 EUR. Ukupni iznos za otplatu nakon 15 godina prema procjeni najviše bi se izdvojio u OTP banci u iznosu od 63.657.900 HUF, preračunato u eurima to je približno 170.541,15 EUR. Najmanji iznos ukupne otplate je u Erste banci gdje je ukupni iznos 117.360,00 EUR. Može se utvrditi kako najpovoljniju opciju za stambeni kredit s hipotekom nudi Erste banka jer je ukupni iznos kredita u konačnici najniži, dok je u OTP banci ukupni iznos kredita za 53.181,00 EUR viši u odnosu na Erste banku.

Sljedeća vrsta kredita obuhvaća nenamjenske kredite. Banke nude različite oblike, a u tablici 6 točno su navedeni nazivi kredita koje određena banka nudi kao i kamatne stope, mjesečne

⁶ Prema podacima Hrvatske narodne banke na dan 04. 05. 2022. godine jedan euro iznosio je 399, 35 forinti.

rate i iznos za otplatu. U tablici je prikazan primjer u kojem se želi podići kredit u iznosu od 20.000,00 EUR, dok za OTP banku on iznosi 7.429.801 HUF, a kredit se želi otplatiti u roku od 5 godina.

Tablica 6 Nenamjenski kredit

Banka	Vrsta kredita	Kamatna stopa	Mjesečna rata	Iznos za otplatu
PBZ	Nenamjenski kredit	f. k. s. 5,25 %	379,72 EUR	22.783,14 EUR
ZABA	Gotovinski kredit	f. k. s. 5,10 %	378,35 EUR	23.684,68 EUR
OTP	OTP osobni zajam	f. k. s. 11,99 %	165.860 HUF	9.951.600 HUF
ERSTE	Potrošački kredit	f. k. s. 4,6 %	382,83 EUR	22.970,22 EUR

Izvor: Izrada autora prema kreditnim kalkulatorima banaka

Iz navedene tablice vrste kredita obuhvaćaju nenamjenski kredit PBZ-a, gotovinski kredit koji nudi Zagrebačka banka, OTP osobni zajam te potrošački kredit koji je u ponudi Erste banke. Kamatna stopa je najniža u Erste banci gdje iznosi 4,6 %, dok je najveća kamatna stopa u OTP banci i iznosi 11,99 %. Sve kamatne stope su fiksne za cijelo vrijeme trajanja kredita. Najveća mjesečna rata je u OTP banci gdje iznosi 165.860 HUF, a preračunato u eure to bi bilo približno 444,34 EUR. Najniža mjesečna rata je prilikom podizanja nenamjenskog kredita u Privrednoj banci Zagreb te iznosi 379,72 EUR. Međutim, treba napomenuti kako su mjesečne rate između PBZ, Zagrebačke i Erste banke gotovo pa i jednake, razlika je do 4 EUR. Ukupni iznos otplate kredita je najveći u OTP banci, a iznosi 9.951.600 HUF što preračunato u eure iznosi 26.660,59 EUR. Najniži iznos ukupne otplate kredita je u Privrednoj banci Zagreb, a iznosi 22.783,14 EUR.

Uvjeti kreditiranja u četiri promatrane banke, za konkretne primjere koji su obrađeni, su podjednaki, osim OTP banke. Kod stambenog kredita s hipotekom pokazalo se da je u OTP banci kamatna stopa najveća, a ukupni iznos kredita koji se mora vratiti, također najveći i u usporedbi s najnižim iznosom kredita veći je za gotovo više od 50.000,00 EUR. Erste banka Austrija se kod stambenog kredita s hipotekom pokazala najisplativija, međutim, može se uvidjeti kada je riječ o bankama u RH da je isplativije kredit realizirati kod Privredne banke Zagreb, gdje je ono u odnosu na Zagrebačku banku povoljnije za 1.900,00 EUR. Kod nenamjenskih kredita za Zagrebačku banku, Privrednu banku Zagreb i Erste banku razlike su male te bi ukupni iznos kredita koji je potrebno vratiti nakon 5 godina u tri banke varirao u razlici od 200,00 EUR. OTP banka se i u ovome primjeru pokazala kao najmanje poželjnom,

kamatna stopa na OTP osobni zajam je najveća, mjesečna rata, također je viša u odnosu na ostale tri banke za više od 60,00 EUR, a shodno tome i ukupni iznos otplate kredita.

Treća hipoteza koja se odnosi na to da je realiziranje kredita isplativije u bankama EU nego u odabranim bankama RH se odbija. Razlog tome je što se OTP banka Mađarska pokazala najneisplativijom bankom za realizaciju kredita, dok Erste banka Austrija je u usporedbi s bankama u RH gotovo pa podjednaka pogotovo kada je riječ o nenamjenskim kreditima, dok se Erste banka za stambeni kredit s hipotekom pokazala najisplativijom. Međutim, hipoteza se odbija zbog podjednakosti Erste banke Austrija s bankama u RH i OTP banke koja se u svim primjerima pokazala najmanje pogodnom za realizaciju kredita.

5. Rasprava

U radu je provedena analiza kretanja kamatnih stopa u Republici Hrvatskoj i Eurozoni u razdoblju od 10 godina. U poglavlju 4.1. i 4.2. uspoređivalo se kretanje kamatnih stopa na temelju tri vrste kredita, a to su: revolving krediti, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama, potrošački krediti i stambeni krediti. Kada je riječ o revolving kreditima može se zaključiti kako su kamate u RH i Eurozoni na tu vrstu kredita najveće, a razlog je u tome što za odobravanje kredita nisu potrebni kolaterali. Za analiziranje kamatnih stopa odabrano je razdoblje od 2012. do 2022. godine. U RH u promatranih deset godina, 2012. godine bilježi se najveća kamatna stopa od 10,71 %, dok je u Eurozoni najveća kamatna stopa, također u 2012. godini, međutim, manjeg postotka, nego u RH. Tada je u Eurozoni kamatna stopa iznosila 8,56 %, što je u usporedbi s RH manje za 2,15 %. Usporedbom dvaju grafikona utvrđeno je kako su kamatne stope u Eurozoni svih navedenih 10 godina niže, nego u RH, a u dva promatrana područja svih godina događa se pad kamatnih stopa.

Kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite, karakterizira da se u 2019. godini dogodio rast kamatnih stopa na tržištu RH i u Eurozoni. U Eurozoni se može uočiti kako su kamatne stope 2020. 2021. i 2022. godine više u odnosu na RH, dok su prije 2019. godine kamatne stope bile niže u odnosu na RH. Najnižu kamatnu stopu RH bilježi 2021. godine kada ona iznosi 4,09 %, dok u Eurozoni u istom promatranom razdoblju kamatna stopa iznosi 5,25 %. Posljednje kamatne stope koje su se analizirale bile su kamatne stope na stambene kredite. Usporednom analizom kretanja kamatnih stopa u RH i Eurozoni zaključuje se kako su kamatne stope u Eurozoni niže svih promatranih godina u odnosu na RH, također svih godina događa se sustavni pad kamatnih stopa u Eurozoni, dok u RH se događa manji rast 2014. godine gdje su kamatne stope u odnosu na 2013. godinu porasle za 0,05 %, dok su svih narednih godina bilježile pad. Najniža kamatna stopa u Eurozoni zabilježena je 2021. godine, međutim, napominje se kako su za potrebe analize i izrade grafikona korišteni podaci samo za siječanj 2022. godine. Najniža kamatna stopa u RH je u 2022. godine (siječanj) kada je ona bila 3,25 %. Međutim, iako se na kredite bilježi pad kamatnih stopa u posljednjih deset godina ono što financijski analitičari očekuju u narednim mjesecima i godinama je rast kamatnih stopa, tj. kamatne stope doživjele su donju granicu ispod koje vjerojatno neće više padati (Poslovni. hr, 2022). Stoga, zaključno prema usporedbi kretanja kamatnih stopa u RH i EU na temelju analiziranog može se utvrditi kako se prihvaća prva hipoteza koja se odnosi na to da su kamatne stope na kredite veće u RH u odnosu na EU. Kamatne stope su više u RH na sve kredite u odnosu na EU, u svim

razdobljima, iznimka je jedino 2020. 2021. i 2022. godina kod potrošačkih kredita kada su kamatne stope u RH bile niže u odnosu na EU.

U radu se provela analiza kreditiranja u dvije banke koje posluju u RH, a to su Privredna banka Zagreb i Zagrebačka banka te dvije banke iz drugih država Europske unije, a to su OTP banka Mađarska i Erste banka Austrija. U istraživačkom dijelu provela se analiza ponude kredita svih navedenih banaka, a do zaključka se došlo da je ponuda kredita u zemljama EU veća u odnosu na banke u RH, razlog bi bio veličina tržišta te broj klijenata države. Banke koje posluju u Republici Hrvatskoj kao i ostale europske banke imaju veliku ponudu stambenog kreditiranja, kao i nenamjenskih kredita. Sve četiri promatrane banke upravo stambeno i potrošačko kreditiranje imaju zajedničko, dok europske banke ostalu ponudu kredita imaju raznovrsniju. U radu su razrađene brojne vrste kredita koje postoje kao što su vrste kredita prema roku dospijeca, prema obliku, prema svrsi itd. Međutim, ponuda kredita u analiziranim bankama razrađena je prema ekonomskim sektorima, tj. ponuda za građane, mala, srednja te velika poduzeća.

U ovome diplomskom radu za istraživanje uvjeta kreditiranja odbrane su četiri vrste kredita, a to su: hipotekarni kredit, stambeni kredit s hipotekom i bez hipoteke te nenamjenski kredit. U bankama s poslovanjem u RH nudi se mogućnost ugovaranja kredita u dvije valute, kuna i euro, međutim, od 2023. godine povodom uvođenja eura ono se više neće moći ugovarati niti će biti potreba za valutnom klauzulom koja je obrađena u teorijskom dijelu ovoga rada. Također, treba napomenuti kako u OTP Mađarska nema mogućnosti izbora valute, nudi se mogućnost ugovaranja isključivo u mađarskoj forinti, dok u Austriji koja ima euro kao službenu valutu ugovaranje kredita je eurima. Iznosi odobravanja kredita kod Erste banke nudi mogućnost neograničenog iznosa kredita za stambene kredite s hipotekom i bez, dok je za potrošački kredit iznos propisan. Za nenamjenske kredite iznos u PBZ, Zagrebačkoj i Erste banci je gotovo podjednak i maksimalan je do 50.000,00 EUR, dok u OTP banci preračunato iz forinte u eure ono iznosi oko 20.000,00 EUR. Općenito govoreći kamatne stope najveće su u OTP banci kod svih vrsta kredita, a pogotovo kada se radi o OTP osobnom zajmu gdje ono zavisno o pozajmljenom iznosu može biti i do 19,99 %. Za većinu kredita postoji mogućnost ugovaranja fiksne kamatne stope, ali također i s kombinacijom varijabilne kamatne stope kada je riječ o stambenom i hipotekarnom kreditu u Erste banci, PBZ i Zagrebačkoj banci. Nenamjenski krediti kod svih banaka su s fiksnom kamatnom stopom. Uvjeti kreditiranja u bankama u RH vrlo je detaljno objašnjena potreba za instrumentima osiguranja te kod svih vrsta kredita postoji

potreba za obveznim instrumentima osiguranja, a kod nekih i dodatni instrumenti osiguranja. Instrumenti osiguranja navedeni su prema vrstama kredita u teorijskom dijelu, a u bankarskoj praksi gotovo uvijek se zahtjeva: zadužnica, založnog prava na nekretnini, sklapanje propisanih polica osiguranja itd. Kod nenamjenskih kredita to bi bilo: veličina plaće, depozit, jamci, zadužnica kod javnog bilježnika ili pristanak o zapljeni plaće itd. OTP banka i Erste banka nemaju na svojim internetskim stranicama i dostupnim dokumentima strogo propisane instrumente osiguranja kao što je to kod banaka u RH, međutim, kod hipotekarnih kredita obje banke zahtijevaju založno pravo na nekretnini, dok kod nenamjenskih kredita potrebna je isključivo dokumentacija o dokazu primanja prihoda u posljednjih 3 mjeseca.

Radi konkretnijeg prikazivanja uvjeta kreditiranja u odabranim bankama u poglavlju 4.7. Usporedna analiza kreditiranja u odabranim hrvatskim i bankama EU provela se analiza dvije vrste kredita: stambeni kredit s hipotekom i nenamjenski kredit. Za potrebe analize stambenog kredita s hipotekom tražio se kredit u iznosu od 100.000,00 EUR na razdoblje od 15 godina. Analiza je utvrdila kako manje povoljna banka za ovu vrstu kredita je OTP banka zbog visine kamatne stope te ukupnog iznosa kredita koji se mora vratiti. Također, Erste banka se pokazala najpovoljnijom s obzirom na uvjete kreditiranja, tj. kamatne stope i ukupnog iznosa otplate, dok su dvije banke s poslovanjem u RH gotovo podjednake. Kod nenamjenskog kredita svaka banka nudi svoju verziju kredita, međutim, analizom se zahtijevao iznos od 20.000,00 EUR na razdoblje otplate od 5 godina. Analiza je pokazala kako najnepovoljniju ponudu kredita ima OTP banka zbog visine kamatnih stopa, u ovom slučaju ona je iznosila 11,99 %, a ukupni iznos otplate je 26.660,59 EUR. Najpovoljniju ponudu kredita nudi Privredna banka Zagreb s obzirom na kamatnu stopu te ukupni iznos otplate od 22.783,14 EUR. Međutim, kod nenamjenskih kredita sve banke imaju skoro pa identičnu ponudu i krajnji iznos za otplatu koji se pokazao na kreditnim kalkulatorima. Prilikom odabira kredita klijent u obzir neće uzimati isključivo kamatne stope, mjesečne rate ili ukupni iznos otplate. Klijenti, također uzimaju u obzir brzinu kojom se procedura obrade kredita provodi, instrumente osiguranja koji su potrebni za kredit, valute u kojim se kredit može ugovoriti, iako od 2023. godine ono u Hrvatskoj neće biti više toliko aktualno s obzirom na uvođenje eura i nemogućnosti podizanja kredita u kunskoj vrijednosti.

Nakon provedene analize preporuka za sljedeća istraživanja bila bi analiza kredita kod malih banaka koje posluju u RH i Europskoj uniji. Preporuka je istražiti postoji li značajna razlika u ponudi proizvoda i usluga, uvjeta kreditiranja između zemalja. Nadalje, istražiti kakvo je

njihovo poslovanje u odnosu na velike banke u promatranim zemljama tekako se male banke nose s konkurencijom velikih banaka.

6. Zaključak

U bankarskoj ponudi postoje različiti oblici proizvoda i usluge koje banke nude, a tema ovoga rada bili su krediti. U teorijskom dijelu objašnjeno je što krediti obuhvaćaju, provedena je klasifikacija kredita po različitim kategorijama, detaljno su objašnjeni pojmovi koji su izravno povezani s istraživačkim dijelom, a podrazumijevaju analizu kreditne sposobnosti klijenata, dok je naglasak stavljen na uvjete za odobravanje kredita i instrumente osiguranja. Stanje na financijskom tržištu se svakog dana mijenja, a shodno tome mijenjaju se i kamatne stope, stoga je za potrebe ovog rada provedena analiza kretanja kamatnih stopa na tri odabrane vrste kredita u desetogodišnjem razdoblju u RH i Eurozoni. Provedenom analizom je ustanovljeno kako su kamatne stope u Eurozoni na sve vrste kredita niže u odnosu na RH u svim godinama, jedina iznimka se pokazala za potrošačke kredite u godini 2020. 2021. i 2022. kada su kamatne stope u Eurozoni bile više u odnosu na RH.

Uz analizu kretanja kamatnih stopa provedena je analiza ponude kredita i uvjete kreditiranja u četiri odabrane banke. Provedenom analizom utvrđeno je kako je ponuda kredita u Privrednoj banci Zagreb i Zagrebačkoj banci skoro identična, dok dvije banke iz područja EU imaju znatno širu ponudu kredita, pogotovo ponuda kredita za mala i srednja poduzeća. Činjenica kako banke u EU imaju veću ponudu kredita nije iznenađujuća jer su veća tržišta, veći broj klijenata, a također i financijski razvijenija. Uz ponudu kredita analizirali su se uvjeti kreditiranja za četiri vrste kredita, a uključuju: hipotekarni kredit, stambeni kredit s hipotekom i bez hipoteke te nenamjenski kredit. Zaključeno je da kada je riječ o valuti, Mađarska nema mogućnost ugovaranja u eurima, iako je članica EU, dok banke koje posluju u RH nude tu mogućnost. Austrija kao službenu valutu ima euro pa shodno tome kredite nudi u eurima. O kamatnim stopama, glavni zaključak je kako OTP Mađarska nudi sve kredite po višim kamatnim stopama u usporedbi s tri promatrane banke. U svim bankama nudi se mogućnost ugovaranja fiksne kamatne stope, a kod određenih vrsta kredita postoji mogućnost kombinacije s varijabilnom kamatnom stopom. U bankama koje posluju u RH instrumenti osiguranja za sve vrste kredita obuhvaćaju obavezne instrumente osiguranja te dodatne ovisno o vrsti kredita. U OTP banci i Erste banci ovisno o vrsti kredita propisane su police osiguranja, založna prava ili imovina koja može poslužiti kao kolateral.

Uz analizu što banke zahtijevaju i nude u ovome radu provedena je analiza na konkretnom primjeru u kojem se nastoji ugovoriti krediti u određenom iznosu na određeno razdoblje. Krediti koji su odabrani za ovu analizu bili su stambeni kredit s hipotekom i nenamjenski kredit. Za

potrebe provođenja analize utvrdio se točan iznos koji se želi ugovoriti te razdoblje u kojem se kredit želi otplatiti. Analizom se pokazalo kako za stambeni kredit s hipotekom najpovoljniju ponudu nudi Erste banka Austrija s obzirom na kamatnu stopu i ukupni iznos otplate. Kod nenamjenskog kredita najpovoljniju ponudu kredita nudi Privredna banka Zagreb. U analizi je utvrđeno kako OTP banka kod obje vrste kredita nudi ponudu klijentima koja je manje poželjna od ostale tri banke, s obzirom na kamatne stope u ukupni iznos otplate kredita. Međutim, kod nenamjenskih kredita sve banke imaju skoro pa identičnu ponudu i krajnji iznos za otplatu.

U diplomskom radu provedena je analiza temeljem postavljene tri hipoteze. Utvrđeno je kako se prva hipoteza prihvaća, a koja se odnosi na kretanje kamatnih stopa na kredita, odnosno da su kamatne stope veće u RH u odnosu na EU. Druga hipoteza se također prihvaća, a odnosi se na to da je ponuda kredita veća u odabranim bankama EU nego u odabranim bankama RH. Treća hipoteza se odbija jer realiziranje kredita nije isplativije u bankama EU nego u odabranim bankama RH.

U provednom istraživanju ograničenja su se pojavila za banke na području Europske unije, isključivo zbog nedostupnosti određenih podataka. U bankama koje posluju u RH postoji upotpunosti transparentno objavljivanje svih informacija koje su klijentu potrebne prilikom izbora vrste kredita ili izbora banaka u kojoj će se kredit realizirati. U Erste banci Austrija i OTP banci Mađarska kod određenih vrsta kredita ne postoji informacija kolike su kamatne stope i potrebni instrumenti osiguranja, a što su kod izbora kredita i banaka vrlo važne i neophodne informacije.

Zaključno, u ovom radu je utvrđeno kako odabrane banke u RH nude vrlo sličnu ponudu te imaju vrlo slične uvjete kreditiranja, dok Erste banka Austrija se pokazala bankom koja ima povoljnije uvjete kreditiranja za razliku od OTP Mađarska koja se u provedenoj analizi pokazala kao banka koja nudi uvjete kreditiranja manje poželjnim od ostale tri banke.

LITERATURA:

Knjige i časopisi:

1. Akrap, I., Rodin, M. (2015). Ograničenja u primjeni valutne klauzule načelima moralnog sadržaja, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36(2), 997-1024.
2. Babić, M. (2015). Valutna klauzula, *Obnovljeni Život*, 70.(3.), 393-396.
3. Bohaček, Z., Šarlija, N., Benšić, M. (2003). Upotreba kredit scoring modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti malih poduzetnika, *Ekonomski pregled*, 54(7-8), 565-580.
4. Cvitanović, V., Širanović, P. (2021). Proces zamjene hrvatske kune eurom i očekivani utjecaj na gospodarska kretanja, *Suvremene teme*, 12(1), 67-87.
5. Čulinović-Herc, E., i Dimitrić, M. (2006). Način obračuna kamatne stope kod potrošačkog zajma – otvorena pitanja hrvatskog prava i financijske prakse, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 27.(1.), 57-86.
6. Deković, Ž. (2015). Nacionalna referentna kamatna stopa u hrvatskom bankarstvu, *Zbornik radova Sveučilišta u Šibeniku*, (1-2/2015), 205-219.
7. Erceg, D., i Deković, Ž. (2020). Zakonski okvir ugovaranja promjenjive kamatne stope kod potrošačkog kreditiranja, *Zbornik radova Sveučilišta u Šibeniku*, 14(3-4).
8. Gregurek, M. (2015). *Poslovanje banaka*. Zagreb: RRIF Visoka škola za financijski menadžment.
9. Gregurek, M., Vidaković, N. (2011). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: RRiF.
10. Gregurek, M., Vidaković, N. (2013). *Bankarsko poslovanje*, 2. izd. Zagreb: Visoko učilište EFECTUS – visoka škola za financije i pravo.
11. Jakovčević, D. (2000). *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*. Zagreb: TEB poslovno savjetovanje.
12. Klunić, T. (2014). Osiguranje života za slučaj smrti kao instrument osiguranja stambenih kredita. *Zbornik radova. Dani hrvatskog osiguranja*, 189-197.
13. Kukuljan, V. (2010). Uporaba Credit scoring metodologije u domaćim bankama. *Računovodstvo, revizija i financije, br, 11.*, 121-124.
14. Lešić, Z., Gregurek, M. (2014). *Financijske institucije i tržišta*. Zagreb: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti.
15. Miller LeRoy, R., VanHoose, D., D. (1997). *Moderni novac i bankarstvo*. Zagreb: MATE d.o.o.
16. Nikolić, N., Pečarić, M. (2012). *Uvod u financije*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu.
17. Perišin, I., Šokman, A. (1997). *Monetarno- kreditna politika*. Zagreb: Informator.

18. Ribić, D., Vakanjac, D. (2017). Proces kreditiranja građana od strane banaka u Republici Hrvatskoj, *Praktični menadžment*, 8(1), 29-37.
19. Srb, V., Matić, B. (2003). *Bankarsko poslovanje*. Osijek: Pravni fakultet u Osijek.
20. Šubić, R. (2009). Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije, *Ekonomski vjesnik*, XXII(2), 296-313.
21. Tomašević, J. (2004). *Novac i kredit*. Zagreb: Dom i svijet, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
22. van Greuning, H., Bratanović S. B. (2006). *Analiza i upravljanje bankovnim rizicim*. Zagreb: MATE d.o.o.
23. Vidučić, Lj. (2008). *Financijski menadžment*. Zagreb: RRIF – plus.
24. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). *Analiza financijskih izvještaja*. Zagreb: Masmedia d.o.o.

Ostali izvori:

25. Erste bank (2022). Faktoring. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/unternehmen/produkte-firmenkunden/finanzieren/betriebsmittelfinanzierung/factoring> [pristupljeno: 20. 04. 2022.].
26. Erste bank (2022). Financiramo austrijska mala i srednja poduzeća i EPU-e. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/unternehmen/kmu/finanzieren> [pristupljeno: 20. 04. 2022.].
27. Erste bank (2022). Financiranje nekretnina. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/sgruppe/privatkunden/wohnen-finanzieren/wohnfinanzierung#/ueberlegungen/expand/true> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
28. Erste bank (2022). Kalkulator potrošačkog kredita. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/privatkunden/wohnen-finanzieren/konsumfinanzierung/konsumkreditrechner> [pristupljeno: 10. 05. 2022.].
29. Erste bank (2022). Kalkulator stambenog kredita. Dostupno na: <https://rechner.sparkasse.at/advice/main> [pristupljeno: 10. 05. 2022.].
30. Erste bank (2022). Mikrokredit za Vašu poslovnu ideju. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/unternehmen/produkte-firmenkunden/finanzieren/mikrokredit> [pristupljeno: 20. 04. 2022.].

31. Erste bank (2022). Potrošački kredit. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/privatkunden/wohnen-finanzieren/konsumfinanzierung/konsumkredit> [pristupljeno: 29. 04. 2022.].
32. Erste bank (2022). Potrošačko financiranje. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/privatkunden/wohnen-finanzieren/wohnfinanzierung> [pristupljeno: 20. 04. 2022.].
33. Erste bank (2022). Pregled kredita za financiranje nekretnina. Dostupno na: <https://cdn0.erstegroup.com/content/dam/at/spk-erstebank/finanzieren/wohnkredit/wf-uebersicht-wohnfinanzierung-eb.pdf> [pristupljeno: 29. 04. 2022.].
34. Erste bank (2022). Tko smo mi. Dostupno na: <https://www.sparkasse.at/erstebank/wir-ueber-uns> [pristupljeno: 02. 05. 2022.].
35. EUR- LEX, Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji, PROTOKOL (br. 4) O statutu europskog sustava središnjih banaka i europske središnje banke, *OJ C 202, 7.6.2016, p. 230–250*, Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016M/PRO/04&from=HR> [pristupljeno: 28. 03. 2022.].
36. Europski parlament (2022). Europska monetarna politika. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/86/europska-monetarna-politika> [pristupljeno: 15. 03. 2022.].
37. Europska središnja banka/ Eurosustav (2022). O Europskoj središnjoj banci. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html> [pristupljeno: 19. 03. 2022.].
38. Europska unija (2022). Europska središnja banka. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/ecb_hr [pristupljeno: 15. 03. 2022.].
39. HIFE (2022). Instrumenti osiguranja kredita. Dostupno na: <https://www.hife.hr/abeceda-odgovornosti/instrumenti-osiguranja-kredita-24> [pristupljeno: 03.03. 2022.].
40. Hrvatska enciklopedija (2022). Banka. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=5713> [pristupljeno: 22. 02. 2022.].
41. Hrvatska narodna banka (2022). Ciljevi monetarne politike. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/ciljevi> [pristupljeno: 15. 03. 2022.].

42. Hrvatska narodna banka (2022). Europski sustav središnjih banaka. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka> [pristupljeno: 10. 03. 2022.].
43. Hrvatska narodna banka (2022). Financijski sustav Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh> [pristupljeno: 03.03. 2022.].
44. Hrvatska narodna banka (2022). Godišnje izvješće za 2020. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/godisnje-izvjesce-2020> [pristupljeno: 03. 04. 2022.].
45. Hrvatska narodna banka (2022). Instrumenti monetarne politike. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti> [pristupljeno: 15. 03. 2022.].
46. Hrvatska narodna banka (2022). Kamatne stope. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
47. Hrvatska enciklopedija (2022). Kredit. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33841> [pristupljeno: 22. 02. 2022.].
48. Hrvatska narodna banka (2022). Kreditni posrednici. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/kreditni-posrednici> [pristupljeno: 15. 03. 2022.].
49. Hrvatska narodna banka (2022). Rizici za potrošača u kreditnom odnosu. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/rizici-za-potrosaca-u-kreditnom-odnosu> [pristupljeno: 03.03.2022.].
50. Hrvatska narodna banka (2022). Supervizija- osnove i ciljevi. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/osnove-i-ciljevi>[pristupljeno: 15. 03. 2022.].
51. Hrvatska narodna banka (2022). Uloga. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/uloga> (Datum pristupa: 15. 03. 2022.).
52. Hrvatska narodna banka (2022). Valutna klauzula. Dostupno na: https://www.hnb.hr/-/valutna-klauzula?p_1_back_url=%2Fweb%2Fguest%2Fpretraga%3Fq%3Dvalutna%2Bklauzula [pristupljeno: 09. 03. 2022.].
53. OTP bank (2022). Dugoročni krediti Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/MKV/Hitelezes/Hosszulejaratu> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
54. OTP bank (2022). Informacije o proizvodu, Hipotekarni kredit. Dostupno na: https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/JETI_Termek_HUF_FIX_20220401.pdf [pristupljeno: 29. 04. 2022.].

55. OTP bank (2022). Kratkoročni krediti. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/MKV/Hitelezes/Rovidlejaratu> [pristupljeno: 15. 04. 2022].
56. OTP bank (2022). Kredit za bebu. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/SzabadFelhasznalasuHitelek/Babavaro> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
57. OTP bank (2022). Kredit za kupnju robe. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/SzabadFelhasznalasuHitelek/Aruhitel> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
58. OTP bank (2022). Kredit za razvoj poljoprivrede. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/MKV/Hitelezes/Agrarhite/Gazdalkodjunk> [pristupljeno: 10. 04. 2022.].
59. OTP Bank (2022). Lombardni kredit. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/SzabadFelhasznalasuHitelek/LombardHitel> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
60. OTP bank (2022). Objava o kamatnim stopama i naknadama i troškovima za hipotekarni kredit. Dostupno na: https://www.otpbank.hu/hirdetmeny/aktualis/H_JETI [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
61. OTP bank (2022). Objava o kamatnim stopama i naknadama i troškovima za stambene kredite. Dostupno na: https://www.otpbank.hu/hirdetmeny/aktualis/H_LAHI [pristupljeno: 29. 04. 2022.].
62. OTP bank (2022). O OTP grupi. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/Rolunk> [pristupljeno: 12. 04. 2022.].
63. OTP Bank (2022). Stambeni krediti i drugi krediti za nekretnine. Dostupno na: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/Lakashitel> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
64. Poslovni. hr (2022). Kada će doći do rasta kamatnih stopa na kredite i koga će to najprije zahvatiti? Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/kada-ce-doci-do-rasta-kamatnih-stop-na-kredite-i-koga-ce-to-najprije-zahvatiti-4332570> [pristupljeno: 30. 08. 2022.].
65. Poslovni. hr (2022). Ovih pet banaka najbolje je poslovalo u Hrvatskoj, četiri banke u gubicima. Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/financije/ovih-pet-banaka-najbolje-je-poslovalo-u-hrvatskoj-cetiri-banke-u-gubicima-4261346> [pristupljeno: 30. 08. 2022.].
66. Privredna banka Zagreb (2022). ESIF krediti. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/mali-poduzetnici/ulazim-u-novi-investicijski-ciklus/esif.html> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
67. Privredna banka Zagreb (2022). HBOR. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/mali-poduzetnici/ulazim-u-novi-investicijski-ciklus/hbor.html> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].

68. Privredna banka Zagreb (2022). Mali poduzetnici. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/mali-poduzetnici> [pristupljeno: 02. 05. 2022.].
69. Privredna banka Zagreb (2022). Nenamjenski krediti. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/gradjani/nenamjenski-krediti/nenamjenski-kredit.html> [pristupljeno: 10. 05. 2022.].
70. Privredna banka Zagreb (2022). Opće informacije o hipotekarnom kreditu. Dostupno na: https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/kredit_i_hipotekarni/OP%C4%86E-INFORMACIJE-O-HIPOTEKARNOM-KREDITU_VA%C5%BDE%C4%86E-OD-1-1-2022.pdf?t=12345667 [pristupljeno: 29. 04. 2022.].
71. Privredna banka Zagreb (2022). Opće informacije o stambenom potrošačkom kreditu. Dostupno na: https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/kredit_i_stambeni/Op%C4%87e-informacije-Stambeni-kredit_1.4.2022..pdf?t=12345667 [pristupljeno: 29. 04. 2022.].
72. Privredna banka Zagreb (2022). PBZ Cosme krediti. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/srednji-poduzetnici/ulazim-u-novi-investicijski-ciklus/cosme.html> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
73. Privredna banka Zagreb (2022). Srednji poduzetnici. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/srednji-poduzetnici> [pristupljeno: 05. 05. 2022.].
74. Privredna banka Zagreb (2022). Tko smo mi. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/gradjani/Nas-svijet/Tko-smo-mi.html> [pristupljeno: 20. 03. 2022.].
75. Statistika europodručja (2022). Kamatne stope banaka – krediti. Dostupno na: <https://www.euro-area-statistics.org/bank-interest-rates-loans?cr=eur&lg=hr&page=0&charts=M..B.A2C.F.R.A.2250.EUR.N+M..B.A2B.F.R.A.2250.EUR.N+M..B.A2B.I.R.A.2250.EUR.N&template=1> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
76. Zagrebačka banka (2022). Dugoročni investicijski kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/mali-poduzetnici/financiranje/financiranje-investicija/dugorocni-investicijski-kredit> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
77. Zagrebačka banka (2022). Financiranje putem leasinga. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/mali-poduzetnici/financiranje/financiranje-investicija/financiranje-putem-leasinga> [pristupljeno: 15. 04. 2022.].
78. Zagrebačka banka (2022). Gotovinski kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/online-gotovinski-kredit> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].
79. Zagrebačka banka (2022). Hipotekarni kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/hipotekarni-kredit> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].

80. Zagrebačka banka (2022). Limit obročnog plaćanja po debitnoj kartici. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/limit-obrocnog-placanja-po-debitnoj-kartici#pan2> [pristupljeno: 12. 04. 2022.].
81. Zagrebačka banka; Lombardni kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/lombardni-kredit> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].
82. Zagrebačka banka (2022). Obrtna sredstva. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/srednja-i-velika-poduzeca/obrtne-sredstva> [pristupljeno: 10. 04. 2022.].
83. Zagrebačka banka (2022). O nama. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/o-nama/pregled> [pristupljeno: 18. 04. 2022.].
84. Zagrebačka banka (2022). Opće informacije o hipotekarnom kreditu. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/med/dok/3502/opce-informacije-o-hipotekarnom-kreditu-primjena-od-1.1.2022.pdf> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
85. Zagrebačka banka (2022). Opće informacije o stambenom kreditu u eurima. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/med/dok/3492/opce-informacije-o-stambenom-kreditu-u-eurima-primjena-od-6.4.2022.pdf> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
86. Zagrebačka banka (2022). Opće informacije o studentskom kreditu za plaćanje školovanja. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/med/dok/2087/opce-informacije-o-studentskom-kreditu-za-placanje-skolovanja-primjena-od-01.07.2021.pdf> [pristupljeno: 30. 04. 2022.].
87. Zagrebačka banka (2022). Opće informacije o Zelenom stambenom kreditu i stambenom kreditu za mlade. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/med/dok/3493/opce-informacije-o-zelenom-stambenom-kreditu-i-stambenom-kreditu-za-mlade-primjena-od-4.3.2022.pdf> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].
88. Zagrebačka banka (2022). Posebni programi kreditiranja. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/mali-poduzetnici/financiranje/financiranje-investicija/posebni-programi-kreditiranja> [pristupljeno: 10. 04. 2022.].
89. Zagrebačka banka (2022). Stambeni krediti. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/financiranje/stambeni-krediti> [pristupljeno: 10. 05. 2022.].
90. Zagrebačka banka (2022). Studentski kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/studentski-kredit#pan2> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].
91. Zagrebačka banka (2022). Umirovljenički kredit. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/umirovljenicki-kredit#pan2> [pristupljeno: 11. 04. 2022.].

92. Zakon o kreditnim institucijama, (NN 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/195/Zakon-o-kreditnim-institucijama> [pristupljeno: 08.03.2022.].
93. Zakon o kreditnim unijama, (NN 141/03, 25/09, 90/11). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/488/Zakon-o-kreditnim-unijama> [pristupljeno: 01. 03. 2022.].
94. Zakon o potrošačkom kreditiranju, (NN 75/09, 112/12, 143/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/517/Zakon-o-potro%C5%A1a%C4%8Dkom-kreditiranju> [pristupljeno: 24. 03. 2022.].

Popis tablica

Tablica 1 Uvjeti kreditiranja u Privrednoj banci Zagreb	37
Tablica 2 Uvjeti kreditiranja u Zagrebačkoj banci	41
Tablica 3 Uvjeti kreditiranja u OTP banci	44
Tablica 4 Uvjeti kreditiranja u Erste banci	47
Tablica 5 Stambeni kredit s hipotekom	50
Tablica 6 Nenamjenski kredit	51

Popis grafikona

Grafikon 1. Kretanje kamatnih stopa na revolving krediti, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u Republici Hrvatskoj od 2012. do 2022. godine	30
Grafikon 2. Kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2022. godine	31
Grafikon 3. Kretanje kamatnih stopa na stambene kredite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2022. godine.....	32
Grafikon 4. Kretanje kamatnih stopa na revolving krediti, prekoračenja po transakcijskom računu te potraživanja i krediti po kreditnim karticama u Eurozoni od 2012. do 2022. godine	33
Grafikon 5. Kretanje kamatnih stopa na potrošačke kredite u Eurozoni u razdoblju od 2012. do 2022. godine.....	34
Grafikon 6. Kretanje kamatnih stopa na stambene kredite u Eurozoni u razdoblju od 2012. do 2022. godine.....	35